

Nr 6 2018 • november - december

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

God jul!!!!

**Unik utställning med
romska smycken i Kristianstad**

Den romska ledaren

Bästa läsare.

Jo det händer mycket kring den romska saken och tiden går så mycket fortare nu än tidigare, eller hur. Ta bara det där om den 20-åriga strategin, som säger att ”Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom”. Så lyder målet för regeringens strategi för romsk inkludering under 2012–2032.”

Det barn som föddes 2012 har redan fyllt sex år.

Och så har vi vitboken om romer som kom ut 2014.

”Den mörka och okända historien – en vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet”.

Dagarna efter boksläppet av vitboken utsåg Erik Ullenhag den före detta europakommissionären för mänskliga rättigheter Thomas Hammarberg att leda Kommissionen mot antiziganismen, som i sin tur kom med förslag till åtgärder. Där fanns bland annat ett förslag om hur ett nationellt center för romska frågor skulle kunna inrättas. I uppdraget ingick också att föreslå och utreda om centret ska inrättas inom ramen för befintlig myndighetsstruktur. Utredare var Charlotta Wickman. Utredningen skulle lämnas in till regeringen för beredning senast den 15 februari 2018. Svar på den utredningen har vi inte fått, trots att det lämnades in före valet. Det sägs att man inte skulle bereda frågan förrän efter valet. Och då kommer det att ta ytterligare tid.

Vi har i skrivandes stund ingen regering som kan ta ställning i frågan. Men varför ha bråttom? Rom byggdes inte på en dag.

Jag vet inte vilken grupp som är mest utredd i världen, men jag tror att vi är med på toppen av den listan. Utredningar avlöser varandra och nu det senaste, en ny utredning om att inrätta ett språkcenter för romer och judar.

Fint! Då kanske vi kan börja se över språket på allvar. Ta Språkrådet till exempel. De ligger kvar med gamla texter på sin hemsida utan att åtgärda dem med rättstavning. Det finns även en debatt om vad det romska språket ska heta på svenska. Ska det heta romani, romani chib, romanés eller romska? Det är väl något som kan tas upp bland oss romer så snart som möjligt. Själv tycker jag att ordet romska fungerar mycket bra på svenska.

Visserligen har vi inget förvaltningsområde för då skulle romskan ha en mycket starkare position, men får vi ett språkcenter tror jag att vi äger språkfrågan på ett helt annat sätt.

Ja har ni hört att den rosade utställningen ”Vi är romer – möt människorna bakom myten” som skapades av Göteborgs stadsmuseum och som har turnerat i sex år i landet, nu ska upphöra. Forum för levande historia har i ett brev meddelat till kulturdepartementet skrivit att utställningar har ett bäst före och datum, vilket denna utställning har i deras ögon men tydligen bara hos dem.

Nu omhändertas romernas barn i Ungern som en strategi i att bli av dem. Och det handlar om massor av barn som tas från sina familjer och hamnar i sammanhang helt utan romska rötter, oftast på barnhem.

I och med Amnestys nya rapport om utsatta EU-medborgare har vi svenskar anledning att skämmas. Mänskliga rättigheter verkar inte alls gälla för dessa de mest utsatta människorna i hela Europa. Istället för att lägga några kronor på några enkla lösningar bussar vi polisen på dem hela tiden. Det kostar. Nåväl!

God Jul och Gott Nytt år!

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82–5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare
Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651–3258

Missa inte!

14 Peter Sundström Från Pantbanken berättar om ett guldbälte de lånat ut till utställningen i Kristianstad.

6 Maryse Condé, en alternativ vinnare som tagits fram av en alternativ akademi.

18 Konferens i Kosovo. Bengt O Björklund tolkar åt Rosita Grönfors.

12 Romerna är för ett Språkcentrum.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 **Sven Hovmöller** skriver om Vellinge kommuns som fått sitt tiggeriförbud godkänt av Högsta förvaltningsdomstolen.

DEBATT

5 **Bennie Åkerfeldt**, skriver om de fem romska grupperna som fått minoritetsstatus.

NOBEL I RINKEBY

6 **Gunilla Lundgren** skriver om det alternativa nobelpris som delades ut i år.

EN FORSKANDE TORNEDALING

8 **Curt Persson** berättar om statens grymma övergrepp på tornedalingarna. .

ANN-MARGARETHE LIVH

10 **Ann-Margarethe** tackar för sig och slutar som politiker i Stadshuset.

KONFERENS PÅ SPRÅKRÅDET

12 **Romerna svarade ja** på frågan om de vill ha ett Språkcentrum.

ROMSKA SMYCKEN

14 **Efter ett mödosamt** detekti-varbete har Romskt kulturcentrum i Malmö samlat in ett antal romska smycken som finns till beskådan på Regionmuseet i Kristianstad.

AMNESTYS RAPPORT

17 **Hans Caldras** skriver om Amnestys senaste rapport som handlar om fattiga EU-medborgare.

KONFERENS I KOSOVO

18 **Under två dagar lyftes** romernas situation på västra Balkan. rapport presenteras.

22 **Länsstyrelsen** inbjöd till en erfarenhetsdag.

MALMREDAKTIONEN

26 **Tre artiklar** från Malmö.

BÖCKER

Tre böcker presenteras.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

28 **Om en**

KONFERENS I SUNDSVALL

30 **Konferens om** de nationella minoriteterna i Sundsvall.

Vellinge fick sitt tiggeriförbud!

Sven Hovmöller arbetar med föreningen HEM som hjälper fattiga EU-medborgare som befinner sig i Sverige.

Text: Sven Hovmöller **Foto:** ERG

Högsta Förvaltningsdomstolen har, till mångas förvåning och förtvivlan, gett Vellinge Kommun rätt att införa kommunalt tiggeriförbud.

Med anledning av detta vill jag därför ställa några frågor till Vellinge Kommun; tjänstemän och politiker av alla partier.

1. Hur kommer det sig att välbeställda människor inte tål att betrakta fattigdom? Motivet till att förbjuda tiggeri är ju främst att man inte ska behöva se människors elände. Blir man en sådan "Prinsessan på Ärten" av att ha ett överflöd av pengar? Ju fattigare människor, desto generösare är de att dela med sig av det lilla de har. Men varför kan inte du, som likt mig eller Joakim von Anka, kan bada i pengar, varför klarar du inte av att se en fattig människa i ögonen?

2. FN har antagit 17 Globala Mål för perioden 2015-2030. Det första målet är att avskaffa extremfattigdomen i hela världen till 2030. Till mångas förvåning lyckades man halvera extremfattigdomen i världen under perioden 2000-2015, då FN hade de så kallade Milleniummålen. Med nuvarande utveckling kommer målet kanske att nås i Afrika, Sydamerika och Asien, men inte i Europa! De flesta av Europas cirka 20 miljoner romer lever under halva FN-nivån (US\$ 1.95 per person och dag) för extremfattigdom, nämligen på knappt US

\$ 1.00. För fattiga bybor i Rumänien kan tiggeri i bland annat Sverige ge dem en fördubblad inkomst. Du som likt mig har det gott ställt, varför kan du inte stå ut med tanken på att en rumänsk rom får skicka så mycket pengar till sina barn att de kan äta sig mätta åtminstone några dagar i veckan? Vill du, likt Karlsson i Hemsöborna, känna dig "lite förmer" än de andra? Är det mindre roligt att köra omkring i din fina bil, om några urfattiga föräldrar inte ser någon annan utväg än att tigga för att skaffa mat till sina barn?

3. Om du tycker att "tiggande är ingen framtid", så kan du berätta för mig vilka åtgärder du och din kommun har vidtagit för att ge dessa fattiga människor ett vitt arbete? Med en svensk lön på avtalsenlig nivå blir familjens inkomst 10 gånger högre än med en tiggande förälder, och 20 gånger högre än utan tiggande förälder.

4. Om du tycker att "det är Rumäniens sak att ta hand om sin egen befolkning" – kan du skicka mig kopior på samtliga brev som du eller din kommuns politiker har skickat till Rumäniens regering för att protestera mot deras omfattande korruption?

5. Om du anser det vara en mänsklig rättighet att ha alla tänder kvar i munnen åtminstone tills man blir 40 år – berätta vad tandläkaren sa när du ledsagade en

tiggande eller pantburksamlande rumän till Folkvandvården med kanske 5 tänder i munnen?

6. Om du själv är så förträfflig, då talar du säkert utmärkt svenska. Berätta om ditt arbete som volontär lärare i svenska, matematik, kemi mm för dessa européer som inte fått chansen att gå i skolan! De flesta som tigger i Sverige är ju analfabeter. Tycker du att det är acceptabelt i Europa?

Stockholm en vecka före julafton 2018
Sven Hovmöller, professor emeritus i kemi vid Stockholms universitet, medgrundare till Föreningen HEM som hjälper utsatta EU-medborgare snarare än stjälper dem.

Bennie Åkerfeldt skriver om de olika romska grupperna i Sverige idag. Han ställer sig också frågan varför man särskiljer på resanderomerna genom att kalla dem resandefolket.

Bennie är resanderom och en aktivist sedan många år. Han är även författare.

Text: Bennie Åkerfeldt

I samband med att Sverige undertecknar och ansluter sig till europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter år 2000 erkände man att vi har fem romska grupper i landet. Man kallar dem:

- Resandefolket
- Svenska romer
- Finska romer
- Utmnordiska romer
- Nyanlända romer

Dessa namn har antagits bland annat efter följande rapport 1997 till Inrikesdepartementet Ds 1997:49: <https://data.riksdagen.se/fil/5D488A3B-4C3D-41F4-9158-020E5A583041>

De romer som varit delaktiga i detta arbete var: "Den 29 november 1996 förordnades pastor Lars Demetri, Nordiska Zigenarrådet, konsulenten Stefano Kuzhikov, Nordiska Zigenarrådet, herr Aleka Stobin, Nordiska Zigenarrådet, kassören Ingrid Schiöler, Nordiska Zigenarrådet."

Så det romska deltagandet i detta arbete var alltså inte representativt för alla grupperna i landet, just då. Senare utökades representanterna även med Birger Rosengren ordförande i Resandefolket Romanoa Riks Förbund. Det finns inget som tyder på, så vitt jag kan se, att han och hans förening hade en avvikande mening kring dessa namn. Jag tror ingen involverad hade riktigt tänkt igenom konsekvenserna av att anta dessa namn. Hade man istället valt att se på de romska grupperna ur ett invandringshistoriskt perspektiv relaterat till tidpunkten de invandrar i landet och varifrån de kom-

mer, hade det skapat förutsättningar för mer konsekventa och begripliga namn.

Rent generellt tror jag att alla vi olika grupper, som utgör minoriteten romer, valde att vid denna tid bygga från fel håll. Om man ser vår samhällsstruktur som en pyramid så bygger man väl alltid en sådan från basen. Från våra 290 kommuner. Där borde vi börjat genom att skapa samrådsgrupper i varje kommun där alla grupperna (om möjligt) möttes för att skapa konsensus och få insikter om vilka frågor vi gemensamt behöver driva. I pilot och utvecklingskommuner i Sverige för romsk inkludering har man goda erfarenheter av detta, under senare år. Bygg från grunden.

Om man, som så ofta, bygger samhällsstrukturen från toppen så blir det ett jättelikt vakuum mellan dem som beslutar och dem vars liv skall omfattas av besluten. Detta har gett grogrund för den förvirring vi ända fram till idag ser i föringarnas samråd med stat och kommun och i kommunernas försök att följa minoritets- och minoritetsspråklagens anvisningar.

När vi tänker som romer och agerar som romer i gemensamma frågor blir vi starka och vår röst blir tydlig.

Med de beslutade benämningarna kan man med rätta fråga:

- Hur skall romer från Rumänien som idag får uppehållstillstånd i Sverige benämnas? Nyanlända eller svenska romer?

- Svenska romer, som den grupp som invandrar i slutet av 1800-talet från företrädesvis Rumänien kallas, hur relevant är det? Är inte alla de romska grupper som lever i Sverige just svenska romer?

- De utmnordiska romerna invandrar i samband med arbetskraftsinvandringen på 60- och 70-talet samtidigt som de finska romerna, så varför särskilja dem?

- Varför inte förklara att de finska romerna från början var svenska romer eftersom Finland var svenskt från 1200-talet till 1809?

- Den erkända minoriteten är romer så varför särskilja resanderomerna genom att kalla dem resandefolket?

Detta borde debatteras i ljuset av vad vi vet idag. Dessa beslut liksom många andra frågor kring den romska minoriteten har ju åldrats under nästan 20 år och behöver göras up to date. Så rimligen borde alla romska grupper få möjlighet att ta ställning till relevansen i den nuvarande nomenklaturen.

Kanske vi är redo att kalla oss för vad vi är, romer, och samtidigt fortsätta att tillgängliggöra vår invandringshistoria i Sverige som den har sett ut och hur den drabbat olika delar av den romska befolkningen över tid. Så att alla förstår orsaken till statens ursäkt och erkännandet av vår minoritetsstatus. För om allt blir tillgängligt och förstått så faller hela detta spektakel med olika beteckningar bort och vi kan gå vidare mot framtiden.

Nobel i Rinkeby – 30 år

Varje år de senaste 30 åren har det dykt upp en nobelpristagare på biblioteket i Rinkeby, oftast har det varit prisstagaren i litteratur. Men i år blev det av förklarliga skäl ingen Nobelprisstagare i litteratur. Istället vaskades en alternativ vinnare fram av en alternativ akademi.

Text och foto: Gunilla Lundgren

”Rinkeby- världens by”, namnet stämmer lika bra nu som för trettio år sedan. Då, 1988, talade man om Rinkeby som ett problemområde med halvspråkiga barn. Konstvetare Elly Berg och jag tröttnade på den ensidiga diskussionen och beslöt att lyfta fram flerspråkighet som något positivt genom att göra ett vackert häfte på arabiska och svenska till 1988 års litteraturpristagare Naguib Mahfouz. En tradition var född.

Denna tradition skulle alltså fira trettioårs jubileum i år, och vad händer? Ja det vet ni alla, det blev inget Nobelpris i litteratur i år. Många blev besvikna, men Alexandra Pascalidou blev arg. Alexandra har växt upp i Rinkeby och när hon var tonåring deltog hon min skribarverkstad. Handlingskraftig som hon är samlade hon raskt ihop en grupp kvinnor och några män och bildade Den Nya Akademien, en akademi som

skulle finnas bara i år och dela ut ett litteraturpris, bara i år. Allt arbete inom denna akademi har skett ideellt. Företaget förlöjligades av många i Sverige men den löst sammansatta föreningen strävade på. Själv var jag glad och tyckte att idén med ett litteraturpris

var lagom uppkäftigt och ett utmärkt sätt att prestigelöst förändra ett problem till en fest. Och när pristagarens namn tillkännagavs i rotundan på Stockholms stadsbibliotek den 12e oktober var det många som applåderade. Maryse Condé, få kunde ifrågasätta den pristagaren.

I Rinkeby hade vi som vanligt redan satt oss in i Alfred Nobels liv och studerat tidigare litteraturpristagare, bland andra Selma Lagerlöf. Till min glädje upptäckte jag en romsk flicka i årets klass, Cecilia Kalderas, som är mycket

begåvad både i ord och bild. Nu satte vi genast igång att läsa "Livet utan masker" med årets klass. Bibliotekarien Ingrid Johansson och jag valde ut delar som främst handlade om Condés beskrivning av sin ungdom och sitt letande efter en identitet.

Maryse Condé är född i Guadeloupe i ett medelklasshem. Hennes mor var lärare och fadern hade en bank, Maryse kallar dem "Les Grands Nègres". De var den första svarta familjen i sin stad som hade bil, en Citroen C4 och de bodde i ett tvåvåningshus. Hennes föräldrar talade franska med sina barn och uppfostrade Maryse med fransk kultur. När hon var sexton år sände de henne till Paris för att studera. Maryse som tyckte illa om sitt hemlands mat, föraktade västindisk musik och inte ens kunde tala kreol, möttes av rasism, hon som hade mörk hy accepterades inte som fransyska. "Vem är jag?" frågade hon sig, "Om jag inte är västindier och inte fransk, vem är jag då?"

Här finns mycket att diskutera tillsammans med Cecilia och hennes klasskam-

rater, och i vårt häfte till Maryse Condé berättar ungdomarna om sin läsning i ord och bild.

Måndagen den 10e december, på själva Nobeldagen, kom Maryse Condé till oss på Rinkeby bibliotek. Vi var förberedda på att hon inte skulle orka att stanna i ens en timme. Hon så lite trött ut när hon anlände i sin rullstol, men när hon hälsats välkommen på tolv språk, bland annat romska, lyssnade hon intresserat till de unga läsarnas tankar om kolonialism, ras, klass och kön. Hon stannade i två timmar!

Tack Alexandra Pascalidou och Den nya Akademien! Ni lyckades förverkliga er målsättning: att påminna oss om att det finns litteratur som hör ihop med demokrati, öppenhet, empati och respekt.

Liten faktaruta:

Arbetet sker i nära samarbete med tecknare Lotta Silfverhielm, lärare på Rinkebyskolan och Rinkeby bibliotek.

Välkommen till
webbplatsen för
de nationella
minoriteterna:
minoritet.se

Länsstyrelsen
Stockholm

Webbredaktör:
malin.junkka@sametinget.se

Om statens övergrepp på tornedalingar

Curt Persson, fil dr i historia, Luleå tekniska universitet, är författaren till förstudien "Då var jag som en fånge" – Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet. I mitten av november var han på Mångkulturellt centrum och berättade om arbetet och dess resultat. Tornedalingar, kväner eller lantalainen, kärt barn har många namn, drabbades hårt under Herman Lundborgs tid i Rasbiologiska institutet.

Text och foto: Bengt O Björklund

Den 9 april 2018 överlämnade Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, och Met Nuoret förstudien "Då var jag som en fånge." Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

STR-T och Met Nuoret vill med denna förstudie synliggöra en del av Sveriges historia. Förstudien har möjliggjorts genom stöd av Kulturdepartementet.

Redan i sin doktorsavhandling fördjupade sig Curt Persson i särbehandlingen av tornedalingar och samer.

– Arbetet med den här förstudien var inget lätt arbete. Det var känslomässigt

svårt att komma människor och deras berättelser så nära.

Det hela började för två år sedan när Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke ville göra en resa i Tornedalen. Resan började i Kiruna.

– Vi stannade på olika ställen längs vägen och samtalet slutade inte förrän efter midnatt.

Då föddes idén om en förstudie och en ansökan gjordes 2016 och regeringens klartecken kom året därpå. Curt blev processledare.

– De pengar som vi beviljades satsade vi på att göra intervjuer.

När studien släpptes i våras blev det ett stort medieintresse.

– Syfte var att synliggöra en dold del

av den svenska historien, men berättelserna finns där. Vi sneglade på hur kyrkan hade gjort med sin vitbok om samerna och vi tornedalingarna och kunde ta till oss en del av metodiken.

Det var mycket känsloladdade berättelser som kom fram i intervjuerna.

– När tårarna kom gled de oftast in på meänkieli.

Intervjuandet fortsätter efter att svenska kyrkan stött till med 50 000.

I förstudien finns det 15 intervjuer. Alla är anonyma.

"Då var jag som en fånge."

Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet

Curt Persson

– En viktig del i den tornedalska kulturen är just berättandet som fortfarande är mycket rikt.

Han berättar om gamla tornedalska traditioner och hur man byggde hus förr.

– De gamla gårdarna ser man bäst från älven.

Han nämner författaren Gunnar Kieri som en viktig författare om man vill förstå den tornedalska historien.

Det var när Curt besökte det arkiv som en gång tillhörde det Rasbiologiska institutet i Uppsala som det hela kom ännu närmare. I arkivet fann han många foton på sin familj och sin släkt.

– Det var mycket känslösamt att se min familjs ättlingar som exempel på lägre stående människor.

Curt berättade lite kort om orsakerna bakom den nationalism som ledde fram till bildandet av institutet.

– Det var när vi förlorade Norge som nationalismen tog fart.

Det var en majoritet i Sveriges riksdag som röstade fram beslutet att starta det

rasbiologiska institutet. Och så blev det.

– Jag önskar jag kunde få höra de argument som var emot förslaget, säger Curt.

1936 var det bara Bondepartiet, nuvarande Centern, som vill ha kvar det rasbiologiska institutet.

Det lokala stödet var mycket viktigt för rasbiologerna när de reste land och rike runt. Skallar mättes, och färg på ögon

och hud noterades, allt med hjälp av lokala poliser, präster eller lärare.

– De lokala auktoriteterna sa att man måste ställa upp och då gjorde man det.

Det finns 16 orter i Tornedalen där befolkningen utsatts för Institutets hemskheter.

– Vi har lyckats identifiera 154 personer av dem. Många av dem är från min egen familj.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Många avskedgävor blev det.

En flamma har lämnat Stadshuset

Efter elva år som politiker i Stockholms stadshus är vänsterpartisten Ann-Margarethe Livh ett välkänt ansikte för många stockholmare, särskilt bland romer och särskilt där hon bor i Rinkeby. Under mandatperioderna 2006-2010 och 2010-2014 var hon oppositionsborgarråd i Stockholms stad. 2014-2018 har hon varit bostads- och demokratiborgarråd.

I början av november i år var det avtackning i Stadshuset när Ann-Margarethe Livh avgick efter 16 år i Stockholms stads kommunfullmäktige.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Mia Taikon

Det går ju inte att bara sluta så där plötsligt efter många år inom kommunalpolitiken i Stadshuset. Som sig bör så avtackades givetvis Ann-Margarethe Livh för sin gärning inom politiken. Även vi på ERG har henne att tacka för allt engagemang i den romska frågan, för alla gånger hon har ställt upp när vi har bett henne.

I en stor sal bredvid Gyllene salen stod tårtorna på rad och rummet blev snabbt fullt av människor som ville säga farväl och överlämna blommor och presenter. Bland annat stod det ett stort äppelträd i en säck bredvid presentbordet.

Inledningstalade gjorde Eva-Louise Erlandsson Slorach, före detta ordförande

i kommunfullmäktige. Hon tackade Ann-Margarethe för alla åren i Stadshuset.

– Det du gör i talarstolen är av genuint intresse, sade hon.

Clara Lindblom, under denna mandatperiod oppositionsborgarråd för vänstern, har arbetat sida vid sida med Ann-Margarethe Livh de senaste fyra åren i Stadshuset.

– För dig är detta inte bara politik, eller något spel. Du har alltid tid för föreningar eller de som kallar på dig. Du sätter alltid den vanliga människan först. Ditt arbete med bostadssituationen i Stockholm är imponerande. Du har alltid stått på hyresgästernas sida. Du kommer

att fortsätta att driva din politik, det vet vi alla.

Rikard Warlenius är gruppleddare för vänsterpartiet i Stadshuset.

– Ingen har tidigare fört in Järva i stadshuset på det sätt som du har. När man går med dig genom Rinkeby förstår man hur djupt förankrad du är där. Folk stannar till och vill prata med dig.

Till slut fick Ann-Margarethe själv ordet.

– Jag har älskat det här huset och både mina vänner och motståndare. Det har varit tufft, men vi har varit sams trots alla mina ord om bostadssituationen. Tack alla! Vi ses på barrikaderna!

ERG har sedan starten för nästan 20 år sedan ofta involverat Ann-Margarethe i olika evenemang och hon har ofta hjälpt oss att lyfta den romska frågan på hög politisk nivå. Att Ann-Margarethe har skinn på näsan går inte att ta miste på när man lyssnar på henne i debatter. Hon lyfter ofta fingret och pekar på det som är fel. Hennes engagemang i den romska frågan går långt bak i tiden när hon umgicks med Nadja Taikon i Rinkeby.

FOTO: JULIANA WIKLUND

FÖRINTELSENS MINNESDAG – 27 JANUARI

Den 27 januari samlas människor över hela världen i en årlig manifestation. Det är den internationella minnesdagen för Förintelsens offer.

Minnesceremoni

Välkommen till minnesceremoni och ljusständning på Raoul Wallenbergs torg i Stockholm kl. 16.00. Tänd ett ljus för att hedra och minnas.

Därefter är alla välkomna till É Romani Glindas ceremoni till minne av Förintelsens offer i Hedvig Eleonora kyrka kl. 17.00.

Mer information på www.levandehistoria.se

**VI ARBETAR FÖR DEMOKRATI OCH ALLA MÄNNISKORS
LIKA VÄRDE. MED LÄRDOMAR FRÅN HISTORIEN.**

www.levandehistoria.se

Romer vill ha ett språkcentrum

Nyligen arrangerade Institutet för språk och folkminnen, Isof, ett informationsmöte med olika romska organisationer för att höra vad romerna tycker om ett romskt språkcentrum. Är det något som man vill ha?

Svaret var entydigt. Alla romer som var på plats tyckte det var en god idé.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Sedan 2010 har samerna ett fungerande språkcentrum. Nu vill regeringen att de fyra andra nationella minoriteterna ska ha sina egna språkcentrum. Detta som ett led i att värna de nationella minoriteternas kultur och språk. Som vanligt krävs det förstås en utredning för att undersöka situationen. Vill all ha ett språkcenter? Var ska det ligga? Vad ska ett sådant centrum göra? Både tornedalingar och sverigefinnarna är redan på gång och de har redan valt ut platsen för de nya myndigheterna.

För att utreda detta har Ingrid Johansson Lind, före detta generaldirektör för Isof, fått ett år på sig. Hon började sitt arbete i mitten av september. Denna dag har hon samlat företrädare för olika romska organisationer för att lyssna till deras inställning.

Tanken med ett språkcentrum är att det

ska arbeta med att revitalisera språket, att jämföra med Språkrådet som arbetar med språkvård.

– Tanken med ett språkcentrum för de andra fyra nationella minoriteterna väcktes när företrädare för meänkieli och sverigefinska skrev till regeringen 2014 att de också, liksom samerna, ville ha ett språkcentrum.

Ett år senare levererades en förstudie av Lena Huss om hur man skulle kunna etablera dessa. Även Lennart Rhodin har i sin nya utredning "Nästa steg" från 2017 utvärderat det samiska språkcentret och Lena Huss har gjort en ny bilaga angående etableringen av ett språkcentrum för meänkieli och finska i den utredningen.

– När det gäller anslagsfinansierad verksamhet som finansieras med skattemedel måste det finnas en huvudman, en

myndighet som kan ta emot pengarna från regeringen. Den finska gruppen vill att Isof blir huvudman för sitt språkcentrum.

Det är det samiska språkcentret som kommer att vara förlaga till de kommande fyra andra. Språkcentret för samiskan ligger i det samiska förvaltningsområdet med Sametinget som huvudman. Uppdraget där handlar om att tillgodose minoritetens behov av att återta sitt eget språk. Språkcentret ska också aktivt främja och stimulera ökad användning av minoritetsspråket i samhället, bistå med sakkunskap och utveckla metoder för att stärka enskildas förutsättningar att bruka och återta språket samt sprida kunskaper om revitalisering. Insatser för barn och ungdomar ska särskilt prioriteras och arbetet ska utgå från minoritetens behov av revitaliseringsinsatser.

Nu ska Ingrid Johansson Lind utreda hur språkcentrum för finska och meänkieli kan organiseras. Hon ska även utreda förutsättningarna för motsvarande funktioner för jiddisch och romska. Hon ska även analysera alternativa förslag och samråda med de berörda

Ingrid Johansson

nationella minoriteterna, samt inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer, däribland Sametinget och länsstyrelsen i Stockholms län.

Efter att Ingrid Johansson Lind presenterat sitt uppdrag fick de romska företrädarna på plats en timme på sig att prata igenom förslaget för att sedan kunna komma med förslag.

Eleonor Frankemo, resanderomsk aktivist från Norrköping, påpekade det faktum att det finns så många olika varieteter av romskan.

– Det finns vissa varieteter som är mer hotade än andra, menade hon.

Gregor Dufunia Kwiek arbetar med romsk inkludering i Haninge kommun.

– Ett sådant centrum skulle kunna ha tolkautorisering och arbeta med att stärka de romska modersmålslärarna för att göra deras liv lättare, sade han.

Jon Pettersson oroade sig för att statlig finansiering kan leda till en allt för stark styrning i regleringsbrevet. Han menade också att ett dylikt centrum måste ha kontakt med sina internationella språk-kollegor.

Diskussionerna var många och det saknades inte frågor eller förslag. På en rak fråga om ett romskt språkcentrum var något som dessa företrädare ville ha blev svaret entydigt ja. Frågan om centrets lokalisering bordlades. Man talade om att bilda en arbetsgrupp och att denna arbetsgrupp i sin tur ska välja ut en styrgrupp inför det kommande arbetet med att starta ett språkcentrum för romer. Man tog även upp att det är de romska riksorganisationernas uppgift att sprida information om arbetet kring ett romskt centrum till sina medlemmar.

Jon Pettersson

Få romska smycken kvar!

Den 7 december invigdes vandringsutställningen Romska smycken – Hantverk, tradition och ett sätt att leva på Regionmuseet Kristianstad. Utställningen berättar om det fåtal romska smycken och ceremoniella föremål som finns kvar i Sverige idag. De utgör en kulturhistorisk skatt som nästan gått förlorad.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Den 7 december hölls ett seminarium i samband med invigningen av utställningen som belyser de svenska romernas hantverksskicklighet och känsla för metaller. Allt från enklare vardagsföremål till de vackraste smycken i guld och silver kunde de underhålla och tillverka och många svenskar blev beroende av deras kunskaper inom förtenning och smide. I utställningen finns ett flertal unika romska föremål

Moderator för eftermiddagsseminariet var Mirelle Gyllenbäck. Hon inledde med att kort berätta om den 20-åriga strätgin.

– Kultur och språk utgör en viktig del i en människas liv och romerna utgör en värdefull del av den svenska kulturen. Den här utställningen är en kulturhistorisk skatt som nästan gått förlorad.

Anna Hansen är museichef.

– Detta är ett viktigt kulturarv. Det finns inte så mycket kvar. Det är så roligt att kunna visa upp det finns kvar.

Initiativtagare och motor i hela projektet är Erland Kaldaras.

– Detta är en historisk dag. Två år efter att vi startat projektet är vi här. Vi har intervjuat romska konsthantverkare vilket har lett till att vi också kan ha release för vår nya bok ”Romska smycken – Hantverk, tradition och ett sätt att leva” idag. Boken är skriven av Åsa Nilsson och Erland Kaldaras

Det har varit ett rent detektivarbete att hitta de föremål som ännu finns kvar.

– Tanken var att vi skulle haft med oss Rosa Taikon idag, men sorgligt nog gick hon bort. Hennes ande lever dock vidare med oss.

När den kända romska silversmeden Rosa Taikon gick bort 2017 fanns det ingen som kunde ta över yrket efter henne. Men traditionen att romska män ritar och designar de smycken som kvinnorna i familjen bär är fortfarande levande. Numera lämnas dock själva tillverkningen bort till utvalda guldsmeder. Kan det romska hantverket levandegöras igen och kan ungdomar inspireras till att vilja utbilda sig och föra arvet efter Rosa Taikon vidare in i framtiden? Det är frågor som är viktiga.

Erland berättade om de stavar som varje romsk hövding med aktning en gång hade. Han berättade också att han jobbat mycket med romska ungdomar för att de ska föra traditionen vidare.

– Men vad är romskt konsthantverk för dagens unga romer? Jag vill att de själva finner svaret på den frågan.

Att förvalta ett kulturarv var temat på Christina Zetterlunds anförande. Hon är docent på Linnéuniversitetet.

– Konsthantverkshistoria är mitt område och jag har jobbat en del med Rosa Taikon. I tidskriften Sociala meddelanden skriver hon 1966 en text om romska kulturyttringar. Hon beskriver

hur romska män samlas i lägret för att formge smycken. Kulturarv är att arva något. Hittills har det varit museerna som förvaltat dem, men det har blivit så mycket mer komplicerat idag... Civila samhället står också som förvaltare av kulturarv, de berättelser som inte fått plats. Romskt kulturcentrum i Malmö är en sådan organisation som förvaltar historien.

Hon menar att i en tid av polarisering är det viktigt att kunna samla in andra historier.

– Vi väntar fortfarande på en nationell satsning på romskt konsthantverk. Med Rosa Taikon försvann en romsk tradition. Hon hade tyvärr ingen lärning. Hon var också en förvaltare av ett immateriellt kulturarv.

Hur det hela började med ett telefonsamtal! Det var Friedrike Roedenbacks rubrik för nästa anförande. Hon kommer från Nämnden för hemslöjdsfrågor.

– Vi är en liten statlig kulturmyndighet och vårt uppdrag är att främja slöjd, i en vid tolkning. Våren 2015 upptäckte jag att jag inte kunde något om omsk hantverk. Så jag googlade.

Hon hittade inte så mycket och ringde runt för få veta mera.

– När jag ringde till Romskt kulturcentrum i Malmö fick jag tala med Erland Kaldaras. Han kom sedan till oss och berättade om romsk historia och romskt konsthantverk. Vi insåg att här fanns det mycket som var osynlig och att detta var lika viktigt för oss som för romerna själva. Erland hade med sig föremål vi aldrig sett tidigare. Efter det mötet var vi alla tagna. Senare frågade vi Erland om han ville vara med i en förstudie. Senare det året skickade vi in en ansökan om ett treårigt projektbidrag. Det är ett år kvar på det projektet nu.

Erland får ofta följa med dem när de reser runt och håller föredrag.

– Sedan sextiotalet finns det en samisk samordnare för samiskt hantverk. Det är dags nu för en romsk samordnare.

Elisabeth Ekstam, tidigare museipedagog Regionmuseet Kristianstad, talade om en landsomfattande inventering.

– Vad det har hänt mycket sedan jag

Anna Hansen

och Erland började jobba tillsammans för sju år sedan. Vi har åkt land och rike runt och återvänt till Skåne mättade i tanke och hjärta. Vad har smyckena haft för funktion? vem har burit dem? Det har varit svårt att säga vad som var romskt eller inte. Många smycken var inte märkta. Ofta formgav de romska männen smyckena till sina kvinnor och lät en guldsmed tillverka dem. Det har jag aldrig hört att något folk gjort tidigare.

Smyckena som kvinnan bar var också det kapital som familjen hade. De kunde när som helst omvandlas till mat vid behov. Kvinna var också mannens statussymbol.

Hon berättade om traditionella guldbälten som man kan bygga på eller ta ifrån.

Ann-Helen Olsson från Skånes

Christina Zetterlund

hemslöjdsförbund talade under rubriken Ungdomar för det romska hantverket framåt. Hon talade om romska ungdomar som medverkat i olika workshops som förbundet arrangerat.

– Vi fortbildar och inspirerar romska ungdomar som vill jobba med sina händer i olika workshops. De får pröva på många olika tekniker, material och verktyg. Vi vill att de ska fundera på om det är något som de vill göra.

Ungdomarna har bland annat fått pröva på många olika tekniker inom silversmide. Utbildningen fortsätter även nästa år.

Erland Kaldaras tog åter mikrofonen.

– Detta är den första utställningen med romska smycken. Vi har bara fått tag på cirka femtio föremål i hela Sverige.

Ann-Helen Olsson och Mirelle Gyllenbäck.

Han talar om förtenning som många romer gjorde förr. Det är också ett romskt hantverk.

– Vi tycker att det viktiga i det hela är att ungdomarna tar vid och för traditionen vidare. De får själva bestämma vad det är som är de vill formge. Guldbälten och hövdingastavar är inte så populärt idag.

Han menar att utbildningen som Ann-Helen berättade om mycket viktig och att den är mycket populär.

– Vi fyller alla rummen på Romskt kulturcentrum när det är kursdags. Vår ambition är att man inom kort ska kunna köpa romskt konsthantverk lite överallt, på flygplatser, i Gamla stan och på marknader.

Peter Sundström är verkställande direktör på Pantbanken Sverige. Han har lånat ut ett otroligt vackert guldbälte till utställningen som han ropade in på en av pantbankens auktioner. Han ville inte att det skulle smältas. Det är värt cirka en halv miljon kronor.

– Romer har använt sig av Pantbanken sedan den startade för 160 år sedan. Det är jätteroligt att vi nu kan visa upp bältet som vi räddade från smält.

Erland vill att fler romer vill visa upp sina smycken.

– Den här utställningen är så unik. Ingenstans i världen har man inventerat

och tagit fram romska smycken.

Efter lunch berättade författaren Åsa Nilsson om boken med de romska smyckena.

– Det började med att jag skrev texterna till de skyltar som markerar ut romska boplatser i Skåne förra året. Då fick jag en förfrågan om att skriva en text till en bok om romska smycken.

När Åsa kom in i projektet var alla intervjuer redan gjorda och många foton var tagna.

– Berättelserna om hantverket och smyckena gick hand i hand. Guldmynt i en familj visar på att just den familjen haft det ganska bra.

Rosa Taikon och hennes pappa är de enda som är namngivna i boken.

– Jag hoppas boken kan inspirera dagens romska ungdomar.

Sedan var det dags för själva invigningen av utställningen med musik och dans. Smyckena har ett eget rum på museet.

Elisabeth Ekstam

Erland Kaldaras

SVERIGE: ETT ISKALLT BEMÖTANDE

Den 22 november presenterade Amnesty International Sverige sin utmärkta rapport inför en fulltalig samling åhörare på Medelhavsmuseet i Stockholm. Rapporten heter "SVERIGE: ETT ISKALLT BEMÖTANDE" Med underrubriken: "Mänskliga rättigheter i riskzonen för romer och andra "utsatta EU-medborgare".

Hans Caldaras "Nätverket utsatta EU-medborgare"

Amnesty hade desperat försökt få någon representant för regering, kommuner, SKI, eller Länsstyrelsens nationelle samordnare Claes Ling-Vannerus att komma och företräda det offentliga, utan framgång..

Jag blev inbjuden att, tillsammans med Ulrika Falk från Räddningsmissionen i Göteborg, ingå i en samtalspanel med huvudförfattaren av rapporten, Johanna Westeson, jurist och sakkunnig i på Amnesty, som tillsammans med kollegor i Amnesty arbetat fram rapporten under ett års tid. Vi tre lade fram våra synpunkter och erfarenheter om bland annat den oroväckande antiziganism som växer fram i vårt land och ute i världen, om arbetet med nödställda EU-medborgare, som drabbas hårt av antipatin mot dem. Både Ulrika och Johanna ingår i "Nätverket för utsatta EU-medborgare", som människorättsaktivisten Thomas Hammarberg, Mats Åberg och jag initierade 2013, där idag stora delar av civilsamhället ingår.

Amnesty hade även bjudit in ett ung par från Rumänien som vittnade om sitt elände, som att ofta tvingas sova under bar himel. De önskar inget annat än att få ett jobb för att kunna försörja sig och sina två barn hemma i Rumänien, men har inget annat val än att be om en slant för att försöka täcka de nödvändigaste behoven. De berättade att de dagligen utsätts för kränkningar och hot från polis och människor på gatan.

Rapporten som framtagits pekar bland annat på att Sverige sviker flera internationella avtal man har undertecknat gällande människorättsfrågor, inte minst FN:s konvention Mänskliga rättigheter. I samband med lanseringen av rapporten visades tre korta filmer med intervjuer av

tre olika personer som periodvis vistas i Sverige, ett par av dem under vidriga och totalt oacceptabla förhållanden.

Amnestys rapport belyser bland annat att EU-medborgare från Östeuropa, varav de flesta identifierar sig som romer, lever under desperata och riskfyllda förhållanden i svenska städer. Många romska EU-medborgare har lämnat strukturell diskriminering och antiziganism i sina hemländer, huvudsakligen Rumänien och Bulgarien, och har kommit till Sverige i hopp om att kunna få ett drägligare liv för sig och sina familjer.

De EU-medborgare som saknar boende och regelbunden inkomst kategoriseras i Sverige som "utsatta EU-medborgare". Otydliga och otillräckliga regelverk gör att många i den här gruppen faller utanför de sociala skyddsnäten i Sverige, med allvarliga konsekvenser för deras hälsa och liv. I många svenska städer möter de oöverstigliga hinder för tillgång till boende, vatten, sanitet och sjukvård som andra människor i utsatthet har rätt till. Detta juridiska och policymässiga vakuum leder i slutändan till att deras rättigheter nekas dem och att deras behov inte tillgodoses.

Bristen på tillgång till tak över huvudet förvärrar andra problem och fördjupar svårigheter att finna arbete, vilket driver många till att be "tigga" om en slant för sin överlevnad.

I rapporten riktar Amnesty stark kritik mot att svenska myndigheter på alla nivåer duckar för ansvaret när det gäller "utsatta EU-medborgare". Istället läggs offentliga resurser på att avhysa dem som tvingas leva i informella bösättningar som uppstår av akut hemlöshet. Dessa kostnader skulle istället kunna läggas ned

på enkla men trygga, värdiga och legala boendenalternativ där de får bo under den tid de vistas i Sverige. Amnesty kräver bland annat att långtidshärbärgen anordnas, och inte som nu att de nödställda endast får övernatta på ett härbärge max fem dygn i taget, och därefter hamnar de ute i kylan.

Rapporten baseras på omfattande research och 58 intervjuer med "utsatta EU-medborgare", som jag helst vill kalla för "behövande". Alla som intervjuats är från Rumänien, majoriteten identifierar sig som romer och de allra flesta saknar ett boende. Utredningen har gjorts i sex svenska kommuner, vilket innefattar de tre största städerna: Stockholm, Göteborg och Malmö. Amnesty International har också intervjuat 34 politiker och myndighetspersoner, inklusive regeringsföreträdare, politiker på lokal nivå och företrädare för Polismyndigheten, liksom 20 representanter för civilsamhällesorganisationer och nätverk som arbetar och ger stöd till "utsatta EU-medborgare".

Amnesty, Räddningstjänsten i Göteborg och vi i "Nätverket för utsatta EU-medborgare" med flera ser hur långt det kan gå med den allmänna antitiggeriretoriken i samhället, som kan leda till extrema exempel som i Huskvarna i somras, då en nödställd blev ihjälslagen

Så det är klart att ytterligare fientlig och hårdhänt retorik och förhållningssätt ökar risken för att fattiga och utsatta i samhället drabbas av trakasserier och hatbrott.

Amnesty vill även i sin rapport understryka att läget ändå inte är hopplöst. Den visar också att ett rättighetsbaserat förhållningssätt är möjligt och att enkla, lokala policyförändringar på vissa orter har gjort att "utsatta EU-medborgares" rättigheter värnas, vilket möjliggjort att de kan leva ett värdigt och tryggt liv. I rapporten riktar Amnesty International tydliga rekommendationer till Svenska myndigheter för att förbättra situationen i enlighet med Sveriges internationella och nationella människorättsåtaganden gällande mänskliga rättigheter!

John Stauffer och Karin Hernmarck Ahliny.

Romskt toppmöte på västra Balkan

För fjärde året i rad arrangerade Civil Rights Defenders, CRD, ett romskt toppmöte i staden Pristina i Kosovo. Syftet med dessa möten på Västra Balkan, som startade 2015, är att uppmärksamma den rådande antiziganismen, den systematiska diskrimineringen och kränkningar av romernas mänskliga rättigheter i regionen. CRD uppmanar varje år regeringarna i länderna på Västra Balkan att fullt ut genomföra internationella människorättsstandarder.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

I konferenssalen på andra våningen i hotell Sirius var det fullt av romer från olika länder. Ett vänligt surr rådde och vattenflaskor togs glatt från ett av borden där det också fanns små smittor. Från ett annat bord hämtades hörlurar där tolkarnas röster skulle ljuda.

John Stauffer, chefsjurist och biträdande verkställande chef på CRD, inledde de två dagarna.

– Den romska situationen på Västra Balkan är svår liksom i övriga Europa.

Han menar att det är de sociala frågorna vi borde fokusera på.

– Det är vad som krävs om vi ska kunna lyfta den romska situationen, men all utbildning i världen kommer inte att räcka. Vi måste göra något åt diskrimineringen. Det är den rådande diskrimineringen som håller romerna fastlåsta vid sin svåra situation.

Det hjälper inte med den lagstiftning mot diskriminering och för jämställdhet som redan finns på plats i de flesta av Europas länder, menar John. De flesta romer utsätts ändå för allt mer hat i tal och skrift och även rent fysiskt.

– Många romer lever i oro över att vräkas. Därför är det viktigt att romska bosättningar legaliseras. Vi behöver se till att alla lagar kommer på plats och att de används. Vi måste ha varje lands regering med oss i arbetet mot antiziganism.

Han menar att alla länder måste göra mer, särskilt när det gäller de romska migranter som finns på gatorna i många av Europas städer idag.

Sedan september har Sverige en ny ambassadör i Kosovo, Karin Hernmarck Ahliny.

– Den här typen av möten är mycket inspirerande. Synlighet är något som

förenar oss och om vi exkluderar någon skapas marginalisering. De mest marginaliserade genom historien är romerna.

Hon menar att romer hela tiden ses över axeln när det gäller migration och Förintelsen.

– För mig är detta ofattbart. Det handlar om rättigheter, representation och resurser. I hela Västra Balkan har det förekommit folkmord på romer som ingen tagit på allvar. Romsk identitet måste få sitt värde.

Det handlar inte om att ge någon en röst. Alla har en röst, men vi måste börja lyssna, avslutade ambassadören.

Nu följde två inspelade videor med Thomas Hammarberg och Soraya Post. Thomas inledde.

– Under Andra världskriget mördades många romer av nazisterna. Nu har EU-parlamentet bett alla medlemsländer att ta fram bakgrunden till den romska Förintelsen.

Inspelningen med Soraya post följde, med ett citat.

– Romer har bott i Europa i århundraden. De är vana vid diskriminering, hat och våld. Vi måste ta fram sanningen om vad romer har utsatts för. Jag hoppas ni kan hjälpa till med detta.

Konferensens första panel bestod av Stefano Gnocchi, representant på EU-kontoret i Kosovo, Bernard Rorke från European Roma Rights Center, ERRC,

och Goran Miletic, chef för CRD Europa. Moderatör var Mimoza Gavrani.

Stefano inledde.

– Det är lätt att bli deprimerad över situationen idag, men vi måste vara positiva för att kunna bygga något nytt. Här i Kosovo har vi många politiska problem när det gäller synen på romer nu och i det förflutna. En politisk förändring har skett, men det görs inte alls tillräckligt för att det ska märkas. Civilsamhället spelar en stor roll i detta förändringsarbete.

2016 startades en nationell strategi som gäller fram till 2020.

– Men det är många som undrar om strategin verkligen har implementerats eller bara är på papper.

EU-kommissionen vill kunna straffa de som hatskriver eller hattalar, avslutar han.

Bernard menade att alla de direktiv som kommer från EU inte betyder något om länderna inte tar till sig antiziganism, utanförskap och segregering.

– Det är bra att EU-kommissionen har ändrat sin inriktning när det gäller romer, men det går långsamt ute i verkligheten.

Han berättar om Bulgarien som skickade en antiziganist som representant till EU, om de dåliga sätt som olika länder har använt EU:s fondmedel för romsk inkludering till.

– Problemet är de folkvalda i EU:s medlemsländer. I Italien till exempel finns det politiker som beklagar att de inte kan utvisa alla romer i landet, även de som är italienska medborgare. I Slovakien vågar inga romer klaga när de vräks för det finns ingen de litar på. Mitt hopp är att tongivande politiker i EU kan påverka situationen. Idag är det inte bara högerextremister utan vanliga politiker som upprätthåller förtrycket av romer. Det är lätt att förlåta det som hänt, svårare att göra något åt det som händer romer idag.

Goran Miletic, chef för CRD Europa, talade om det arbete organisationen gör.

– Vår största seger är att det nu finns antidiskrimineringslagar i de flesta EU-länderna, lagar som täcker in all form av diskriminering. Varje fall av diskriminering som drivs i domstol är bra, men vi behöver många fler fall för att kunna göra någon skillnad. Men romer är fortfarande

rädda för att anmäla diskriminering, eller så vet de inte vad diskriminering är.

Den första dagens eftermiddagsspass inleddes med en ny panel bestående av Theodoros Alexandridis, advokat med fokus på mänskliga rättigheter, Senada Sali, advokat på ERRC och John Stauffer från CRD. Moderator var Vasilika Laci, också hon från CRD.

– Det ser ut som det är mycket som händer när det gäller romer, men för de som har det sämst händer ingenting alls. Många romska barn går fortfarande inte i skolan, inledde Vasilika.

Theodoros Alexandridis lyfte några olika fall.

– I ett fall i Rumänien frågade polisen om de var romer eller rumäner. När de svarade romer beordrade borgmästaren att de skulle misshandlas för att de skulle lära sig en läxa. Till slut accepterade domstolen att det handlade om ett rasistiskt motiv.

Theodoros beskrev fler fall där romer inte fått sina rättigheter tillgodosedda. Vräkningar och omhändertagande av barn tillhör vardagen för många romer.

– När det gäller marginaliseringen av romer är det få fall som når Domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg.

Senada Sali är en romsk jurist på ERRC sedan tre år tillbaka och nu finns det även en romsk chef.

– Vi har många fall i många olika länder.

Hon lyfter några av de fall hon tycker

är mest intressanta.

– Just idag vann vi ett fall som handlade om romska mäns tillgång till en simhall. De flesta som nekades var unga romska män.

För att få bevis i målet använde man sig av testing.

Senada berättade om skyddat boende som inte tar emot romska kvinnor och om skolesegrering i Albanien.

– Föräldrarna i Albanien vågade inte ta fallet till domstol så vi tog det till DO i Albanien som gav oss rätt.

Hon menar att varje fall som slutar positivt för romerna är prejudicerande i det landet.

John Stauffer talade om strategiska rättstvister.

– Först upptäcker man ett problem, sedan letar man efter ett sätt eller människor som gör att man kan dra fallet inför domstol. Det är viktigt att det är ett fall som håller i domstol. Annars riskerar man att det blir ett prejudikat man inte vill ha.

Han berättade också om poliser som tolkar lagen på ett eget, kreativt sätt.

– De griper tiggande romer på gatan och skjutsar ut dem långt på landet där de aldrig varit. Vi har anmält detta till JO och väntar på svar.

Den sedvanliga diskussionen följde. Det var många som talade om vräkningar av romer i många olika länder. Romska bosättningar i städer som Sofia och Istanbul som rivits efter att byggherrar

Panel 1

Panel 2

Panel 4

köpt marken de bor på.

En ny panel tog plats bestående av Kemal Vural Tarla från den turkiska organisationen Kırkayak Kültür och Zuhail Gezici från samma organisation. Moderator var Sinan Gökçen från CRD. Ämnet som inledde dagen var Romer i Turkiet.

– Domerna i Turkiet lever i söder där det bor många kurder. 2007 startades den första domska organisationen. Nu finns det ett par stycken, berättade Sinan.

Kemal är initiativtagare till Kırkayak Kültür.

– Fem och en halv miljoner människor har flytt från Syrien. Cirka sextio tusen av dem är romer. De flesta av dem är i Turkiet där de har fått det ännu värre.

Kemal har arbetat med romer, domer och lomer de senaste tjugo åren.

– Domerna finns i hela Mellanöstern. De är en stor grupp i Turkiet och de talar domska. Eftersom de har bott ihop med kurder sedan länge har deras språk färgats av kurdiskan, men de har även turkiska och arabiska ord i sitt språk.

Många domer är uppskattade musiker, många är också tandläkare.

Man räknar med att det finns cirka 400 000 domer i de kurdiska områdena. De är inte längre nomader.

– Tidigare hade vi temporära domska bosättningar med tält. Idag bor domerna i lägenheter eller hus. I Bagdad finns det en mycket gammal domsk bosättning.

Krigen i forna Jugoslavien och i Irak har påverkat både romer, domer och lomer stort.

– Shiamuslimerna i Irak bestämde sig för att exkludera domerna från det nya samhällsbygget.

Panel 3

Många av de syriska domerna bor i flyktingläger nära de turkiska domerna.

– De bor i tält under svåra omständigheter. Situationen är likartad både i Libanon och i Jordanien. Ett stort problem är vattenförsörjningen.

Kemal tillägger att domerna ofta utnyttjas som slavar under hemiska omständigheter.

– De kan få arbeta en hel dag för en bit bröd. Men det är få mänskliga rättighetsaktivister som tänker på domerna, avslutade Kemal.

Zuhail Gezici berättade att för fyrtio år sedan var domerna nomader och de domska kvinnorna sålde handarbeten på olika marknader. Idag är de alla bofasta.

– Kvinnans roll har ändrats och hon har förlorat sin status till förmån för den domska mannen. Migrationen från Syrien gjorde dessutom den domska kvinnan ännu mer sårbar och nu är folk ännu mer fördomsfulla och ser på dem som tänkbara slavarbetare eller prostituerade.

Hon menar att domska kvinnor behöver skyddas och att det domska samhället måste tas på allvar av de organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter.

Dag två inleddes med en panel som talade under rubriken Romer på Västra Balkan och i Turkiet. Panelen bestod av Bernard Rorke från ERRC, Sakibe Jashari från Europarådets kontor i Kosovo och Yücel

Tural, en romsk aktivist från Turkiet. Moderator var Sinan Gökçen från CRD.

– Romer saknar fortfarande grundläggande rättigheter på alla områden. Alla rapporter säger att mer måste göras, men det händer inte mycket. Den romska inkluderingen behöver startas om nu när EU-kommissionen har erkänt begreppet antiziganism, inledde Bernard Rorke.

Han berättar om olika fall där romer mördats.

– Men även när romska barn mördas väcks det ingen sympati bland majoritetsbefolkningen. De flesta är ointresserade av det som drabbar romer.

2017 krävde kommissionen att alla EU:s medlemsländer gjorde något drastiskt för att stoppa antiziganismen.

Sakibe Jashari berättade hur de arbetar med olika kommuner i Kosovo där de har olika program på gång.

– Vi har implementerat Europarådets strategier i åtta utvalda kommuner som vi stödjer i sitt arbete med att inkludera romer. Vi vill ge romerna i dessa områden en röst och vi har kontaktpersoner i alla dessa kommunala styren.

Hemspråksundervisning i romska har stoppats i Kosovo. Nu föreslås det att den skrivs in i läroplanen.

Sakibe avslutade med att berätta om kriget på Balkan då romska kvinnor våldtogs av serbiska soldater.

– Romerna var aldrig delaktiga i processen att läka det som hänt. Det som hände de romska kvinnorna är något som vi måste ta tag i.

Yücel Tural berättade att situationen för fem miljoner romer i Turkiet är annorlunda än för romerna i Europa.

– I Turkiet räknas vi inte som en minoritet. Det finns enligt turkisk lag inga minoriteter. Alla är turkar. Den första romska organisationen fick inte starta för att man sa sig var en etnisk grupp, men från 2003 är det tillåtet att ha med romer i ett föreningsnamn.

Nu finns det över 500 romska organisationer i Turkiet.

– Nu handlar det istället om att starta ett romskt parti.

Det finns tre sorters romska organisationer i Turkiet. De som jobbar med regeringen, de som jobbar med oppositionen och de som jobbar med rättighetsfrågor.

Yücel berättade om en incident 2010 då 88 romer lynchades.

– Tusen människor attackerade den romska bosättningen och bara när romerna började dö kom militären till undsättning. Vi lyckades dra de skyldiga till domstol. Vi gjorde en rapport som tydligt visade att det handlade om etnisk rensning. 50 människor dömdes.

Andra utmaningar som romer möter i Turkiet känner vi igen. Romska barn hamnar i specialskolor för barn med funktionshinder.

– Det finns många segregerade skolor där nivån på undervisningen är låg.

Många romer hoppar av gymnasiet och få romer går på högskola. De syriska flyktingarna gör det dessutom ännu svårare för romerna att få arbete.

– De flesta föredrar en syrier framför en rom. De romer som vräks får så lite i kompensation att de inte kan skaffa sig någon ny bostad. Men ordet diskriminering är okänt i Turkiet.

Om romer och LGBTQ handlade nästa pass. Något som länge varit tabu att nämna i den romska kulturen. I ett videosamtal från Central European University talade forskaren Lucie Fremlova.

– När det gäller romer som är LGBTQ blir antiziganism och homofobi extra stort.

Hon berättar om en romsk pojke som mobbades svårt för att han både var rom och gay.

– Men de flesta homofober bryr sig inte om vilken etnisk grupp du tillhör.

Hon menar att synlighet spelar en avgörande roll.

– Romska LGBTQ personer osynliggörs, särskilt de lesbiska kvinnorna. Det finns också fall där LGBTQ personer tvingas in i falska äktenskap.

Panelens moderator, Linda Gusija från sociologiinstitutionen på Pristina universitet, underströk att längst ner på skalan finns den romska kvinnan.

– Om man är rom, kvinna, lesbisk och fattig har man en särskilt utsatt position.

Dezső Máté forskar kring romska LGBTQ frågor. Hon kommer från ett universitet i Budapest, huvudstaden i ett land som förbjudit LGBTQ.

– Romska kvinnor och LGBTQ personer diskrimineras både inom och utom den egna gruppen. Men i EU finns det nu en plattform där romska LGBTQ frågor kan lyftas.

Michal Miko, en romsk LGBTQ aktivist berättar om en workshop för romska LGBTQ ungdomar i Tjeckien och om olika romska LGBTQ konferenser med romer från olika länder i Europa. Han berättade också om rådgivning on-line.

– Den visar att behovet av stöd och hjälp är stort. Det är vanligt att LGBTQ personer kastas ut från sin familj på grund av en förlegad kultursyn. Många

LGBTQ organisationer ser inte de speciella behov som romer har.

Efter lunch följde konferensens sista inslag. En panel bestående av Diana Nyman, från Det romska rådet i Göteborg och Hacer Foggo, från ERRC, talade om Romska inkludering: Räcker det med mänskliga rättigheter? Moderator var Besa Luci, chefredaktör på Kosovo 2.0.

– Även i länder som haft demokrati länge kommer det högerextrema vindar nu. Räcker det med mänskliga rättigheter?

Diana Nyman berättade om den tjugoåriga strategin för romsk inkludering.

– Det är en dold agenda när man talar om inkludering och inte om integration och romerna var aldrig delaktiga i arbetet med att ta fram strategin. Det skulle i värsta fall kunna handla om romsk exkludering. Inkluderingen är inte på romska villkor. Det här sättet att arbeta är inte romskt och tjugo år är alldeles för lång tid.

Hacer berättar att i Turkiet är det många romska aktivister som fängslas. Hon känner även en romsk kvinna som torterats till döds. Hon berättar också om den romska stadsdelen Sulukule i Istanbul som jämnades med marken och gjorde många romer hemlösa.

– Jag hjälpte dem i det området att starta en förening. I fyra år kämpade de emot vräkningarna, men till slut revs hela området.

Det finns många sådana områden i Turkiet där romer har bott i århundraden men som nu köps upp av byggjättar.

Panel 5

Kommunala representanter.

Kommunalt nätverk för romsk inkludering

Länsstyrelsen i Stockholm håller i det kommunala nätverket för romsk inkludering. Syftet med nätverket är att verka för att utveckla lokala strategier, metoder och arbetsformer för implementeringen av regeringens strategi för romsk inkludering. Temat för årets andra erfarenhetsdag var rätten till arbete samt rätten till kultur och språk. Moderator var Mia Taikon från ERG.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Efter att Mirelle Gyllenbäck från Länsstyrelsen i Stockholm hälsat alla välkomna berättade dagens moderator Mia Taikon att detta var en erfarenhetsutbytesdag.

Annie Nyberg från Kulturdepartementet berättade om strategin och om alla uppdrag. Hon tog även upp oron över den politiska situationen och den budget som måste tas.

– När det kommer en ny regering kan de justera övergångsbudgeten. Alla partier utom SD är för detta arbete.

Hon berättade också att utredningen om ett romskt center bereds i Regeringskansliet.

Mirelle Gyllenbäck berättade att det varit en intensiv höst med en ny nulägesbeskrivning som ska redovisas i december.

– Vi planerar att gå ut med vår information på ett bredare sätt och samråden

behöver effektiviseras.

Den 1 januari kommer en ny skärpt minoritetslagstiftning.

– Vi och sametinget har fått i uppdrag att sprida informationen om den nya lagen.

Skolboken Antiziganismen i Sverige har nu beställts av 10 000 lärare.

– Det känns som en framgångsfaktor. Den går att beställa på www.utbud.se där man säger att den är en kioskvältare.

Joel Hellstrand och Ulla Perman från Arbetsförmedlingens huvudkontor talade om hur man arbetade utifrån den 20-åriga strategin.

– Det handlar mycket om hur man samverkar med kommunerna och romerna lokalt. Vi har workshops lokalt och jobbar mycket mot arbetsgivarna för att få dem att till exempel tänka mer mångkulturellt.

På Arbetsförmedlingen heter brobyggarna nu kundresurs istället.

– De arbetar med AF:s specialister

Sedan följde något som kallades för bikupemodellen. Små grupper diskuterade hur man bäst går vidare. I Sundsvall bjuds företagare in till möten och det visade sig att Scandic hotell gärna anställer romer eftersom de är språkbegåvade. Någon talade om testing där icke-romer klätt sig till romer och sökt arbete. De sökte hundra jobb. Ingen blev kallad till intervju. Ifrån Borås kom det klagomål om att AF:s uppdrag inte når fram.

– I två år har vi velat samarbeta, men bara för några dagar sedan fick vi äntligen till ett möte, lite väl sent, sade Robert.

Mia Taikon berättade att hon sökte 160 jobb utan att bli kallad till intervju.

Michael Tofteson arbetar i Skarpnäck.

– När arbetsgivare träffar arbetssökande romer har man samtidigt blivit informerad om romska seder och kultur.

Rafal Szoppe från SR underströk viken av ansvar.

– Det är alla myndigheters ansvar att anställa romer. De måste gå före och se till att romerna hamnar i verksamheten.

Att Arbetsförmedlingen lägger ner kontor runt om i landet och allt mer digitaliserar sin verksamhet oroar. Men det

kommer alltid att finnas riktiga arbetsförmedlare blev svaret.

En stående panel tog plats framför publiken. Ämnet var hur man ser till romer rätt till arbete.

I Sundsvall har man ett treårigt projekt som syftar till att förbättra romers situation. De ska kunna studera eller arbeta. De får rådgivning och det sker möten mellan romer, Arbetsförmedlingen och arbetsgivare. Projektet riktar sig mot långtidsarbetslösa romer mellan 15 och 54 år.

I Västerås arbetar Roza Huczko som brobyggare.

– Det viktigaste är att fortsätta arbeta med romsk inkludering och tillgång till skola och arbete. Vi är på god väg.

I Västerås finns det ett jobbcenter där medlemmarna har tillgång till många olika resurser. Numera är det romerna själva som tar kontakt med verksamheten.

Nina Lundberg är brobyggare i Stockholm.

– Vi har arbetat med Arbetsförmedlingen sedan 2014 och vi har jobbat med konkreta frågor. Den romska frågan har lyfts rejält i år. Vi hoppas att allt fler förvaltningar ser vad som krävs.

Pirjo Linna är samordnare för nationella minoriteter i Sundsvall.

– Diskriminering påverkar hälsa och initiativ till att ta sig ut på arbetsmarknaden, Det som krävs är ett grundläggande arbete med identitet. Många vuxna romer har varit borta från arbetslivet alldeles för länge. De behöver stöd.

En fråga ställdes till publiken. Hur når ni ut till målgruppen?

– Vi använder allt möjligt, IT, vi går hem till folk, vi skapar möten och använder oss av media, sade Gregor Dufunia Kwiek som arbetar med frågan i Haninge kommun.

Mikael Tofteson arbetar i Skarpnäck.

– Vi samlar in vad det är som romerna vill och försöker nå dem på alla sätt vi kan.

I Uppsala är det brobyggarens uppgift att ta kontakt med romerna i kommunen.

Samma i Västerås.

– Vi såg att krävs en hel del för att nå många romer och det var jag som fick uppdraget att informera så många som

Joel Hellstrand och Ulla Perman.

Annlie Nyberg

möjligt. Jag ska också motivera barn och ungdomar och deras föräldrar. Det viktigaste är att alla behandlas lika.

Nina Lundberg berättar att nu är det romerna själva som tar kontakt med dem. Robert från Borås berättade att de ligger i startgroparna för att starta en närradiostation som ska sända på romska och svenska. Roza menade att det arbete de gör kan vara till gagn för alla Sveriges kommuner.

Efter lunch talade Monica Kimmel och Gabriell Taikon från lärandeföreningen Colibri om ”Visst gör det ont när knoppar brister” – om att komma i kapp 500 år av språklig utveckling.

– De barn som föddes 2012 är idag sex år och har börjat förskolan. Vad är det som krävs för att de ska få likvärdiga livsvillkor som alla andra barn? Grunden för den statliga strategin är utbildning.

Modersmålsundervisningen är särskilt viktig, sade Gabriel.

Det är bara majoritetssvenska barn som får sin skolorundervisning på sitt eget språk.

Monica berättar om hur svenskan standardiserades på 1500-talet när de första böckerna började tryckas.

– En svensk elev har flera nobelpristagare med sig. En romsk elev har Papyrus om hen nu har hört talas om denna romska poet.

Hon menar att det finns en hel del som är utgivet på romska men bara en liten del är användbart som skolmaterial.

– Men det viktigaste just nu är att det utbildas fler modersmålslärare.

Nästa inslag stod Baki Hassan från Språkrådet för. Han berättade om sitt arbete som språkvårdare.

– Vi arbetar dialekter och arkiv. Vår

Gabriel Taikon

En glad panel.

viktigaste arbete är att vara ett stöd, men det är en omfattande verksamhet.

Romskan har två huvudspråk, det vlakiska och det icke-vlakiska. Låneorden har blivit många genom århundradena.

– Det finns cirka 120 000 romer i Sverige och cirka 90 000 av dem har romskan som modersmål.

Han menar att utanförskap och diskriminering har påverkat språket starkt. Han berättade också om alla de slangord som kommer från romskan redan på 1700-talet.

– Språkvård är många saker. Rådgivning, seminarier, lexikon, skrivregler, grammatikböcker, enkäter, harmonisering av språket, folkminne och revitalisering som vi ger bidrag till. I år fyller vi tio år. I januari kommer kelderås lexikonet från tryckeriet.

Han understryker att de inte prioriterar någon dialekt framför någon annan. Det finns drygt 60.

Nästa inslag handlade om Study-group i Gävle. Eeva Östberg från Gävle kommun och Abedin Denaj från Gävle romska förening, berättade om språkutvecklande arbete med barn och unga i kommunen. De har bland annat läxhjälp till romska barn, men ett problem är att barnens föräldrar inte har gått i skolan och alltså inte kan hjälpa till med läxorna.

– Vi började med att inventera behoven

för att sedan kunna eliminera de hinder som fanns, sade Eeva.

Abedin berättade att de frågade barnen vad de ville ha hjälp med.

– De ville ha läxhjälp och det får de nu på biblioteket på kvällstid och helger. De tycker det är viktigt så de kommer. Det finns också en poäng med att det sker på biblioteket som också har ett uppdrag när det gäller romer och att vi vill göra biblioteket till en plats de trivs på. Vi vill att de romska barnen ska känna sig stolta över sin språkliga bakgrund.

De här barnen blir sedan förebilder för andra romska barn. Eeva berättar att de har haft skrifvarverkstäder, studiebesök och utflykter som en del av verksamheten.

Abedin berättar att de romska barnens intresse för att besöka biblioteket har ökat.

Om Kulturrådets arbete med strategin – bidrag och dialogmöten talade Bella Lawson från Kulturrådet.

– Vi har en budget på 2.8 miljarder att fördela på allt kulturarbete utom film. 12.5 miljoner är öronmärkta för de nationella minoriteterna. Vi har samråd varje år och dialogmöten. Regeringsuppdraget gäller fram till nästa år. Vi vill främst främja utgivningen av litteratur på något av minoritetsspråken. Vi gör även läsfrämjande insatser för den romska gruppen.

Frantzwagner Sällskapet är en riksorganisation med fokus på kultur och språk

Jon Petterson är grundare och ordförande.

– De flesta romer talar romani i sitt hem. Jag säger romani och inte romska för så har det hetat i århundraden

Han menar att den mest ordrika variationen av romska bara har cirka 6000 ord. Han berättade också att ordföljden skiljer sig åt mellan de olika dialekterna.

– Vi resande använder oss av det svenska alfabetet.

Dagen avslutades med ännu ett panel-samtal med några av dagens talare om hur kommuner kan arbeta med rätten till kultur och språk.

Helen Löwgren från Uppsala kommun berättade att 5000 elever har sett teaterföreställningen Katitzi som turnerat ute i skolorna.

– Vi har pratat mycket om romer. Under en hel vecka i januari hade vi tema ”Vi minns Förintelsen”. Vi har också uppmärksammat Internationella romerdagen den 8 april.

Jon underströk att det inte finns så många språkliga satsningar, trots att romer har en minoritetsstatus. Baki lyfte att just språk och kultur borde ha uppmärksamats tidigare med tanke på att det är 18 år sedan romer blev en nationell minoritet.

Nationella minoriteters rättigheter stärks!

Från den 1 januari 2019 träder ändringar i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. Ändringarna förstärker rättigheterna för urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt minoritetsspråken jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Detta innebär bland annat att:

- nationella minoriteter får utökade rättigheter till information
- nationella minoriteter får utökade rättigheter till samråd genom strukturerad dialog
- barns och ungas möjligheter till inflytande förstärks och former för inflytandet ska anpassas till deras förutsättningar
- äldre får förstärkta rättigheter till service, om vårdnad och kultur på sina minoritetsspråk.

Kommuner, landsting och regioner blir från årsskiftet skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har ett gemensamt nationellt uppdrag att samordna minoritetspolitiken och följa upp lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheterna arbetar även med kunskapshöjande insatser samt informations- och utbildningsinsatser.

Läs mer på www.minoritet.se

Länsstyrelsen
Stockholm

Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

12 frågor och svar om romer

Efter filmen och broschyren ville Malmö Ungdomscentral producera en utställning som ska ha samma tema: 12 frågor och svar om romer. Nu är deras dröm verklighet och utställningen används redan för att ge information och kunskap om romer som en nationell minoritet.

Text och foto: Malmö Ungdomscentral

Malmö Ungdomscentral är en internationell förening som arbetar med alla ungdomar i Malmö och Skåne. Deras arbete delas i två delar: Utbildningscentralen och Romska språkcentralen. Utbildningscentralen har fått medel till att producera en utställning som ska vandra runt mellan olika skolor, studieförbund och bibliotek för att öka kunskap om romer som en av Sveriges nationella minoriteter.

Den 27 september var det dags för vernissage av utställningen. Det gjorde man på Studieförbundet i Malmö i form av öppet hus. Utställningen var tillgängligt för besökare mellan 11.00-16.00 och man kunde fika och mingla.

Folk kom redan innan man öppnade. Vid 11.10 hade cirka 30 elever tillsammans med personal från IRIS skolan (romsk vuxenutbildning) kommit. Därefter vid 11.40 kom Östra Greve folkhögskolan med sina 25 elever för att kolla på utställning. Deras lärare visade

runt lite och de lovade komma på en pedagogisk visning. RIKC, Sveriges radio, Malmö mot diskriminering och många andra har fyllt lokalen.

Kl.13.00 var planerat för en öppningsceremoni. Mirsad Sahiti som är projektledare och Jon Pettersson från Franzwagner Sällskapet, projektassistent, hälsade tillsammans med arbetsgruppen som bestod av ungdomar alla välkomna. Öppningstal har hållits av Caisa Lindfors från Region Skåne och Tove Holm från Riksantikvarieämbetet. Caisa har berättat att Malmö Ungdomscentral har tidigare genomfört projekt med medel från Region Skåne och att man valde att stödja den pedagogiska visningar som ska äga rum efter vernissage. Hon sade att nu när man ser hur snyggt och pedagogisk är utställningen utformat tycker hon att de har fattat rätt beslut.

Malmö stad och Riksantikvarieämbetet har finansierat utställning. Tove Holm

från Riksantikvarieämbetet har under sitt öppningstal berömt utställningen och tycker att alla skolor ska ta del av utställningen och bjuda in Malmö Ungdomscentral för att hjälpa elever att få kunskaper om romer som nationell minoritet.

På plats var också Bianca Andersson som är bildartist. Hon berättade att hon fått läsa broschyren för att få en uppfattning av romernas svar och komma med förslag med en bild till varje fråga. Hon sade också att hon lärde sig mycket om romer och hoppas att hennes bilder kommer att bidra till mer kunskap om romer.

Därefter hade Mirsad och Jon en pedagogisk visning och workshop.

Utställningen är indelad i tre delar: 1) Romska historia 2) Romani chib och minoritetsstatus 3) 12 frågor och svar om romer

Under hela dagen har cirka 170 personer besökt vår utställning. Utställningen har under hösten varit på tisdagar på Studieförbundet och varit besökt av många. Till våren är utställningen redan bokad av några bibliotek och skolor, men alla är välkomna att kontakta oss om man har ett seminarium, konferens eller vi kommer gärna till er skola eller bibliotek.

Romani i fokus 2018

För andra året i rad har Malmö Ungdomscentral arrangerat ett språkseminarium med fokus på romani som nationell minoritetsspråk. Den här gången lyfte man de olika varieteterna genom olika organisationer, ungdomar och workshop.

Text: Mirsad Sahiti (Malmö Ungdomscentral)

Foto: Robert Vävström (Malmö stad)

Malmö Ungdomscentralens främsta syfte är att arbeta och främja olika romska varieteter och ett sätt som vi gör det på är i vårt språkseminarium som vi den 8 november anordnade för andra gången.

Portarna öppnades 8.30 med registrering och kaffe. Kl. 9.00 började programmet med att vår kassörska i föreningen hälsade alla välkomna och bjöd fram ordförande och projektledare Mirsad Sahiti för några inledande ord. Mirsad har tackat alla organisationer som ville komma och presentera sitt arbete med romani. Han berättade kort om UNESCO-s beslut att uppmärksamma romani chib varje år den 5 november och att Malmö Ungdomscentral ska försöka göra det i form av ett språkseminarium per år. Mirsad förklarar hur dagen kommer att se ut och att dagen innehåller presentationer från olika organisationer, Malmö Ungdomscentral presenterar sitt senaste språkprojekt "En annan bild" och efter lunchen blir det workshop.

Först på scenen var Fred Taikon som är ansvarig utgivare på ÉRG förlag. Han berättade om deras utgivning, visade bilder från deras resor i Sverige och projekt som ska främja läsande på romska. Fred betonade att det är viktigt att flera skriver på romska och att litteratur ges ut.

Nästa talare var Cecilia Brisander från Kulturrådet som pratade om Kulturrådets arbete med att ge ut litteratur på olika romska varieteter och vilka form av bidrag som finns om det. Hon avslutade med att berätta om bibliotekens uppdrag i det hela.

Marian Wydow från RIKC berättade om hur arbete med språket ingår i deras kommunala arbete och att de nu har en handlingsplan på svenska, engelska och

fem romani varieteter.

Sveriges radio berättade också om sitt arbete och den romske redaktionschefen Veli Brijani sade att deras arbete är oberoende av andra och att de presenterar både positiva och negativa nyheter.

Efter fikapaus berättade Jon Pettersson från Frantzwagner Sällskapet om deras arbete med svensk romani.

Nästa på scen var Djura Buffa Ivanov och Aslihan Kaba från IRIS-skolan. Djura berättade om historiken bakom den romska vuxenutbildningen, hur språket är viktigt och hans roll i det. Aslihan berättade om den pedagogiska delen och hur hon som lärare ser på språket i vuxenutbildning.

Vi hade också organisationer som inte kunde vara med men som skickade korta videopresentationer och berättade om sitt arbete. Sead Serifi från Arli kunskapscenter berättade om deras arbete med arlidialekten. Anna Gezelius och Baki Hasan från Språkrådet berättade i en

videopresentation om det pågående arbetet på Språkrådet.

Sist på talarlistan var Viveka Sajin som berättade om sitt arbete på Modersmålsenheten i Helsingborg.

Mellan varje punkt intervjuade vi ungdomar som varit med i projektet "En annan bild - av romska ungdomar". Några intervjuer var live och andra var förinspelade videointervjuer. I projektet fanns det ungdomar från tre språkgrupper: polsk-romani, svensk-romani och arli-romani. En återkommande tanke var att projektet har hjälpt dem att börja skriva på romani för att de inte är vana att göra det.

Efter lunchen hade vi workshop. Vi hade fem dialektstationer och fem personer som skulle ansvara för varje station och svara på publikens frågor. För svensk-romani svarade Jon Pettersson, för kelderaš-romani Fred Taikon, för polsk-romani Dolly Andersen, för lovari-romani Marian Wydow och för arli-romani Mirsad Sahiti. Vi delade publiken i fem grupper som bytte språkstation var 5-te minut. Publiken hade möjlighet att ställa frågor om dialekter, kultur och tradition. I utvärderingen vi fick efteråt uttryckte många att workshopen var väldigt lärorik.

Malmö Romska råds första konferens

På Stadsbiblioteket i Malmö samlades cirka 100 personer för att ta del i romska rådets första konferens. Här nedan kan ni läsa en kort sammanfattning av en mycket intressant dag.

Text: Mirsad Sahiti och Dolores Andersen (Malmö Ungdomscentral)
Foto: Malmö Ungdomscentral

Dagen började med att moderatorerna Diana Bogelund och Marian Wydow hälsade alla välkomna. I de inledande orden betonade Sedat Arifi, politiker i Malmö stad, och rådets viceordförande Stefan Wydow vikten av att sprida rätt kunskap om romer i Malmö stad. Stefan berättade att fördomar finns för att folk saknar kunskap

Nästa talare var Mujo Halilovic från RIKC. Han berättade om att förutsättningar till romsk inkludering är att institutionalisera den romska frågan. Han pratade om handlingsplanen med Malmö stad och med Polisen. Därefter berättar han om RIKC som Malmömodellen som han hoppas ska spridas vidare till andra kommuner.

Universitetslektor i offentlig rätt vid Malmö universitet Christina Johnsson började sitt framförande med att det finns cirka 6000 språk och 190 stater i världen.

Detta visar att diskriminering och kränkningar kan förekomma och att det därför behövs lagar. Efter det berättade hon om vad en minoritetsgrupp är, om minoritetspolitik, ramkonventionen och den nya lag om nationella minoriteter som träder i kraft 1 jan 2019.

Efter fikapausen var det dags för Angelina Dimiter-Taikon och Christina Rodell Olgac att prata om romska barns skolsituation – hinder och möjligheter. Angelina berättade om en kartläggning som visade att många romska barns skolgång påverkades av posttraumatiskt syndrom från krig eller behandling av romska barn i skolor under 1900-talet i Sverige. Hon berättade också om fem romska uppdragsutbildningar och några resultat av dessa utbildningar.

Innan lunchen var det dags för Alen Omerovic att berätta om modersmålsundervisning och studiehandledning online.

Han berättade om BIU och deras arbete inom sex samhällsområden. Efter att kort berättat om sin bakgrund visade han hur studiehandledning ser ut online.

Eftermiddagen inleddes med att vi fick se ett avsnitt ifrån serien ”Världen är din” som regisserats av Carl-Johan Folkesson Karlidag. Detta avsnitt handlade mycket om RIKC, men även om IRIS-skolan. I avsnittet nämndes också polisens olagliga register som har lett till att tilliten för polisen åter har fått ett bakslag och samarbetet mellan RIKC och polisen existerar för att öka just tilliten. RIKC var även på en resa till Bryssel för att se hur Soraya Post jobbar med den romska frågan på internationell nivå.

Efter filmen fick vi höra på representanter från Blekinge integrations- och utbildningscenter, BIU, som pratade om egenmakt och en kommunikatörutbildning. De pratade om att vissa utbildningar är begränsade inom sitt yrke medan andra utbildningar som till exempel kommunikatör är mer breda vilket kan leda till större chanser till jobb.

Sedan hölls en paneldebatt och där satt Mujo Halilovic, Christina Johnsson, Angelina Dimiter-Taikon, Stefan Wydow,

Carl-Johan Karldag och Monica Kimmel. Första frågan till dem handlade om romernas inkludering. Svaren som man fick från panelen var att information måste nå ut till romerna, man måste sikta på långvariga strategier för inkludering eftersom att det tar tid innan man kan förändra samhällets strukturer. Stefan Wydow nämnde det romska rådet där romer får prata och diskutera direkt med politiker och kämpa för inkludering av romer. Nästa fråga var en följdfråga och den ledde såhär: Allt ni nämnde, vem ska verka för dessa frågor? Allas svar innehöll samma kontext och det var att alla måste hjälpas åt, vi tillsammans romer, icke-romer, myndigheter och institutioner.

Man pratade även om att bilden av romer som visas i filmer brukar baseras på stereotyper, man brukar visa upp det negativa och inte det positiva. En till sak som togs upp under paneldebatten var situationen om att ett romskt barn omhändertogs av socialtjänsten till en svensk familj där ingen talade romani och att barnen inte fick tala med sina föräldrar på romska. Christina Johnsson som är expert på mänskliga rättigheter och diskriminering svarade på den frågan. Hon menade på att först och främst ska man försöka placera barnet i en romsk familj och då borde man titta på släkt till barnet. I denna situation bröt faktiskt socialtjänsten mot lagen och minoritetslagstiftningen går före de andra lagarna i dessa fall.

Avslutningsvis talade Stefan Wydow Senior och Fodor Moto.

Stefan Wydow Senior pratade som barnens skolgång.

– Man hör oftast om problemen med romska barns skolgång men inte om några lösningar. När romska barn inte går i skolan så hör man att de inte vill eller inte får av sina föräldrar. Socialtjänsten blandas in och ibland placerar barnen i svenska familjer och den romska familjen utredes.

Enligt honom tar man inte tag i orsaken till problemet som kan vara mobbning, utsatthet osv. Han har många kontakter i resterande Europa och är glad

över integreringsarbetet i Sverige.

– Men vi har fortfarande långt att gå.

Han uppskattar de små steg som man har tagit.

Theodor Mutto berättade om sitt barnbarn som idag är 24 år. Han har gått klart gymnasiet där han pluggade ventilation i två år. Han gick på en intervju och fick ett jobb, i hans anställning stod det att han har sex månaders provanställning och tyvärr efter dessa 6 månader så blev han avskedad. Han gick till arbetsförmedlingen, skrev in sig och fick en intervju på ett företag som installerar bred-

band. Efter intervjun fick han ett samtal och de berättade att de tyckte om att han var så flerspråkig och att han kan börja på deras introduktionskurs som varade i 3 dagar som han då gick på. Sista dagen frågade dem om hans personnummer och sa att han kan komma in klockan 10 och börja jobba. När dagen kom vaknade han och var beredd på att gå och jobba men klockan 9 får han ett samtal att tjänsten tyvärr är tillsatt. Han sa att de styrande borde ta ansvar och se till så romer får samma möjligheter och inte bli diskriminerade.

Romska smycken

I samband med den fina utställningen av romska smycken på Regionsmuseet i Kristianstad var det även ett boksläpp på en ny bok om ett arv som nästan gått förlorat.

Romska smycken. Hantverk, tradition och ett sätt att leva, är en heltäckande titel på en nyutkommen bok av Åsa Nilsson och Erland Kaldaras med foton av Torkel Edenborg. Boken är utgiven av Romska Kulturcentret i Malmö och den är tillkommen i samverkan med Regionsmuseet i Kristianstad. Under 1917 genomfördes intervjuer med några romska familjer som berättade om sina smycken och lät dem fotograferas. Det har blivit en praktfull bok med utsökta fotografier på örhängen, diklo-smycken, bälten, hövdingastavar och samovarar. Texten ger historiska tillbakablickar och berättar intressant om föremålen, dels om själva hantverket och olika tekniker i framställningen, men också om hur föremålen användes. ”Från koppar och tenn till slit och släng” heter ett kapitel,

ett annat handlar om samovaren som mötesplats och värmspridare, ett tredje om pantbanken som räddare av kulturskatter. Självklart finns ett kapitel om Rosa Taikon, en av Sveriges mest kända silversmeder. Rosa Taikon var en pionjär genom att hon som kvinna vågade ge sig in i ett yrkesliv som traditionellt utövades av män. Hennes vackra smycken finns nu både på Nationalmuseet och Nordiska museet. Bokens sista kapitel vill ge oss en blick in i framtiden. Vi får att läsa om romska ungdomar som deltagit i workshops på Romska Kulturcentret i Malmö där de fått prova på olika hantverk och tekniker under ledning av konsthantverkare från Hemslöjden i Skåne. De har fått arbeta

med broderi, de har snidat i trä, gjort ”luffarslöjd” och flätat band. Under en workshop i Hemslöjdens lokaler i Landskrona fick de arbeta i silver. Uppgiften var att göra en personligt utformad ring. Ungdomarna fick lära sig att smälta, böja, hamra och slipa silvret och när de stolta lämnade verkstaden hade de med sig varsin egen ring, handsmidd och unik. Vilket bra initiativ och vilken uppmuntrande läsning, tycker

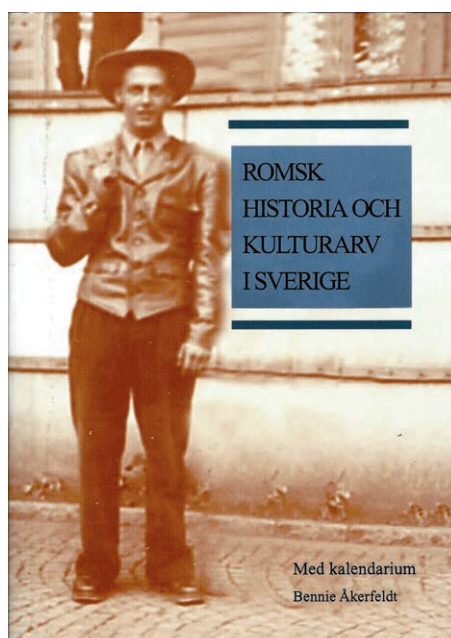
Gunilla Lundgren.

Romsk historia

I sin senaste bok ”Romsk historia i Sverige” svara Bennie Åkerfeldt på frågor som: Varför blev romerna erkända som en av Sveriges fem nationellas minoriteter? När kom de olika romska grupperna till Sverige? Hur påverkas de olika romska grupperna av sin historia och sitt kulturarv i Sverige?

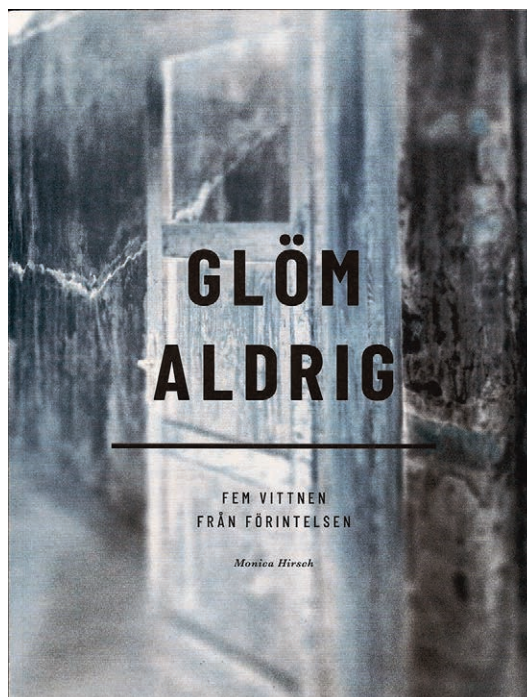
På sedcvanligt pedagogiskt manér berättar Bennie om romsk historia under 1900-talet, om sin familj med sina resanderötter som går långt tillbaka genom historien.

Förintelsens berättelser

Glöm aldrig. Så heter ett häfte som Monica Hirsch har gjort med vittnesmål från fem överlevare av Förintelsen. Precis som i boken *Det tysta arvet*, kommer Monica Hirsch människorna mycket nära och de berättar mycket personliga berättelser för henne, även sådant de förträngt eller velat glömma glimmar till och det är gripande berättelser.

Romska och judiska berättelser samsas här under samma premisser. Två folk som nazisterna ville radera bort från jordens yta.

Barnen på Tanto

Fortsättningen på Fred Taikons berättelse om de romska barnens äventyr på Tanto försätter nu med bok två "Lådbilsrallyt". Nu får vi följa de busiga ungarna när de susar neför backarna i parken till "Parkis" förtvivilan.

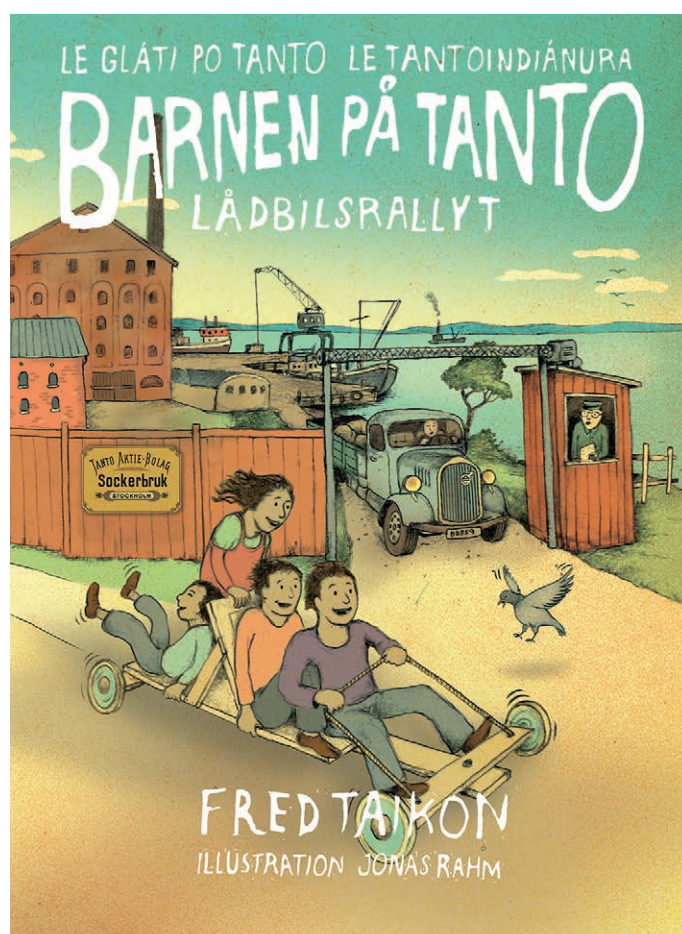
I boken kan du lära dig hur man gör en lådbil och du får följa med barnen på matiné.

Fängelset på Långholmen är något barnen tycker är spännande och man hoppas få se någon bov på rymmen.

Liksom den förra boken är den skriven på svenska och romska. Den romska texten är inläst på en CD-skiva som följer med boken.

Boken kan du köpa på

www.romskabokhandlen.se

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Ett bröllopsfoto med Grantjas dotter Saveta när hon gifter sig med Wilhelm Taikon.

Kära läsare av Gamla bilder berättar, den här gången har vi fått ta del av Berit Kalander Dimitris privata bildarkiv. Hennes farfar Grantja Dimitri flyttade tidigt upp till Malmberget med sin familj och arbetade i malmgruvan. Grantja var för övrigt bror med Johan Dimitri Taikon. Nu visar vi ett bröllopsfoto med Grantjas dotter Saveta när hon gifter sig med Wilhelm Taikon. Bilden är troligen från 1940-41. Se på den handsydd bruklänningen, pärladiademet i håret, tjusarlockarna i pannan och brudkronan i spets. Är det inte vackert? Annat var det förr.

Vackra var även de som poserar på bröllopsbilden. Från vänster Vačule och hans hustru Klara, Rosa och Fardi,

Voršo och Joška, (tyvärr vet vi inte vem kvinnan är bakom Joška), Vačule Taikon samt Savétas föräldrar Grantjá och Tilda kallad Luba.

På den undre radens sitter sönerna till Vačule och Klara, Burta, Marco och Musse. Flickan är Astrid, syster till Savéta, även kallad Tuttan.

Det är underligt hur bilderna till slut kommer på plats. Vi har tidigare visat en bild på zigenarkapellet där alla bröder och kusiner är samlade på dansbanan i Borrby. Den gången var de stående. Nu få vi en bild av Berit, nederst på andra sidan, där samma personer poserar framför sina musikinstrument sittande på huk. Bilden är tagen av den berömde Österlenfotografen Fredrik Ohlsson.

Fredrik Ohlsson tyckte tydligen att Savéta och Rosa var fotogeniska. Här visar vi ett par bilder på dem. Brittans romska namn var Savéta. Tuttan (Astrid) poserar framför kameran här till höger. Tuttan är troligen brudtärna. Tack Berit och Ove Kalander för era fina bidrag!

En bild berättar så mycket, därför vill vi att ni läsare ska sända in era gamla bilder och berätta lite historia omkring dem. Vi publicerar bilderna i mån av plats. Givetvis returnerar vi era bilder. Skicka därför med fullständig namn och adress.

Nationella minoriteter i Sundsvall

I mitten av december bjöd Sundsvalls kommun in till en konferens med fokus på rättigheter och identitet. Det handlade om situationen för de fem nationella minoriteterna. Företrädare för några av minoriteterna talade och det gjorde även Lennart Rohdin som varit en särskild utredare av den svenska minoritetspolitiken.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Arianne Sundman är ordförande i kommunfullmäktige i Sundsvall.

– Sundsvall är en stad som präglas av olika kulturer och arbetare som kommit från olika länder i hela världen. Vi är en handelsstad och vi har många judar här. Många samer bedrev tidigare torghandel här och det finns många sverigefinnar. De flesta av dem kom efter Andra världskriget. Här i Medelpad har romer och samer bott ihop.

2014 blev Sundsvall ett finskt förvaltningsområde och i år blev det även ett samiskt förvaltningsområde.

– Arbetet med mänskliga rättigheter är viktigt för oss och att erkänna alla de övergrepp som har begåtts. Den nya minoritetslagstiftningen ger oss verktyg att arbeta med dessa frågor.

Hon menar att det fortfarande finns de som inte har förstått att de nationella minoriteternas kultur är en del av den svenska historien.

Nu var det dags för Lennart Rohdin att berätta lite om lagstiftning och implementeringen av olika viktiga konventioner. Hans berättelse börjar med Europarådets tillkomst 1949. 1997 fick samerna status som urfolk.

– Vi vet inte hur många det finns av varje nationell minoritet eftersom etnisk registrering är förbjuden, även om alla myndigheter inte verkar ha förstått detta.

Han syftar på Skånepolisens famösa register förstås.

– Man säger att var tionde svensk tillhör en nationell minoritet, men jag tror den siffran är betydligt större.

Lennart berättar om vilsenheten i Stormakten Sverige när landet delades på mitten 1804, hur det så blev startskottet för den nationalromantik som letade efter svenskheten och det svenska. I de begreppen ingick inga romer, judar, samer eller andra som uppfattas som olika. Han berättar om hur Gustav Vasa började skattebelägga handeln i norr.

– Under 1600-talet reglerade hans son Karl den IX handeln och bestämde att det bara skulle finnas fem officiella marknadsplatser. Där byggdes det sedan kyrkor och samerna tvångskristnades.

Före 1804 var Sverige ett flerspråkigt land. Sedan bestämdes det att i Sverige talar man svenska, något som fick dramatiska följder för landets minoriteter, särskilt i skolan. Det blev förbjudet att tala samiska. Den samiska jojken och trolltrumman förbjöds.

– Man satte även samer i tvångsarbete i gruvorna.

Sverige var ett av de sista länderna som ratificerade Europarådets stadga från 1992 om landsdels- eller minoritetsspråk. Det gjorde man 1999.

– I Sverige erkände man resande som romer, något som inte alla resande gillade. I Norge till exempel är de erkända som två olika minoriteter.

När Karl IX var hertig erbjöd han skattefrihet under en period för män från Finland som ville svedjebruka marken i det som nu är Finnmarken. Under hans tid fördrevs även alla romer till Finland. 1774 fick judar rät att utöva sin religion.

– På grund av pogromer i Ryssland i slutet av 1800-talet kom det många judar till Sverige. Många bosatte sig i norr.

1884 beslöts att statsbidrag skulle utgå till alla folkskolor i landet med ett förbehåll. Man fick bara tala svenska i de skolorna. Inte förrän 1957 blev det tillåtet att tala samiska eller finska i skolan.

Lennart talar även om Rasbiologiska institutets uppkomst och betydelse. Det lades inte ner förrän 1958.

– Sverige skulle inte se ut som det gör idag utan de nationella minoriteterna.

Lennart talar även om förvaltningsområdenas snabba utbredning i landet. Idag är 81 kommuner och 15 landsting anslutna. Men han drar slutsatsen att läget för de nationella språken kräver omedelbara insatser annars är de borta om 50 år.

– Minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom alla politikområden och samrådets betydelse måste öka.

Näste talare är Fred Taikon från ERG som tog publiken med på en resa genom det som har hänt i den romska frågan sedan 1997 då det första betänkandet om att ge romer minoritetsstatus.

– Jag skulle kunna hålla detta föredrag på romska. Det är min rätt. Men nu blir det på svenska.

Han talar om strategin och om hur samråd ofta tas som alibi för kommuner och institutioner att köra sitt eget race.

– Ofta bjuds romer in till samråd, sedan blir det inget mer. Då har de gjort sitt. Det är viktigt att alla kommuner nu tar samråd på största allvar.

I Sverige fick Maria Leissner i uppdrag att 2007 ta över arbetet som gjorts i Romarådet. Nu blev det en utredning som utmynnade i en rapport ”Romers rätt”.

– Där fanns många förslag till åtgärder, bland annat att skapa en sanningskommission, som sedermera blev en vitbok.

Som ett resultat av rapporten bildades Kommissionen mot Antiziganism med Thomas Hammarberg i spetsen.

– Även denna utredning utmynnade i en rapport ”Kraftsamling mot antiziganism” som är en lightversion av vitboken som gått ut till många skolor i landet. I kommissionens rapport finns det förslag om ett romskt center, ett förslag som senare utreddes på regeringskansliet. På förslag just nu är att det startas ett romskt språkcentrum, något som samerna haft länge.

Freds 20-åriga resa tar med sig publiken ut i Europa till Strasbourg och Bryssel. I Strasbourg bildades den första stora, romska, organisation som arbetade med Europarådet. Det var European Roma and Travellers forum.

– Det som ligger i pipen idag är ett romskt språkcentrum.

Om samisk identitet talar två samiska kvinnor. De berättade om ett sameviste som återuppstått på Norra berget i Sundsvall. Ett slags miniskansen med gamla byggnader och kåtor.

Vintermarknaden där är mycket uppskattad.

– Det var en marknadsplats redan på 20-talet. Sedan 1990 är vi tillbaka. Där firar vi vår nationaldag den 6 februari med bidrag från Sundsvalls kommun. Det är dock all för få som

känner till att vi finns här. De flesta tror ju att samer bor norrut och renar, berättar Mona Gad.

På vistet finns det också utställningar med samiska föremål och man håller kurser i sameslöjd och har berättarkvällar.

Birgitta Ricklund är med i en lokal samisk förening i Ö-vik.

– Nästa år är det 20 år sedan vi återtog vintermarknaden. Det är viktigt att vi kan återta vår kultur och vårt språk. Vi har lite längre till vårt vinterviste. Åtta mil. Men det är ett viste som har funnits sedan 1800-talet. Nu kommer det skolor dit på besök.

Samerna i Ö-vik väntar på att kommunen ska bli ett samiskt förvaltningsområde. Ansökan är gjord.

– Vi har även ett gott samarbete med romerna i kommunen. Det är viktigt att alla myndigheter visar oss respekt.

Pirjo Linna påpekade att ofta är det tjänstemän som sitter som bromsklossar i utvecklingen på grund av allt för dålig kunskap,

Dagens sista inslag stod musikern och forskaren Kai Latvalehto för, en sverigefinsk man som vuxit både i Finland och i Sverige. Han problematiserade identitetssituation för någon med två kulturer i sig. Han minns första gången han kom till Finland och berättar på bred göteborgska.

– Det var ett främmande land för mig trots att jag är tvåspråkig.

För tio år sedan tyckte Kai att det borde göras en dokumentär om hans generation av sverigefinnar. Och så blev det. Den hade premiär 2013 och rönt stor uppmärksamhet.

– Det året blev jag utsedd till Årets sverigefinne.

För sin doktorsavhandling intervjuade Kai ett antal sverigefinnar och han forskade kring de flyttmönster som finnarna har i sin jakt på arbete eller ett bättre liv i Sverige.

– Efter kriget flyttade cirka 600 000 finnar till Sverige. 300 000 flyttade senare tillbaka. De som kom hade ingen utbildning och hamnade i industrin.

Han menar att vissa kretsar är det inne att vara finne idag. Men han ser sig som två,

– Jag är inte till hälften finne och till hälften svensk. Jag är både finsk och svensk.

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

É Romani Glinda bjuder in till minnesstund i Hedvig Eleonora kyrka Förintelsens minnesdag 27 januari 2019

Förintelsens minnesdag är en internationell minnesdag för Förintelsens offer. Det var den 27 januari 1945 som fångarna i koncentrationslägret Auschwitz-Birkenau befriades av Röda armén. Minnesdagen är till för att vi aldrig ska glömma nazisternas offer och för alla de som bekämpar intolerans, främlingsfientlighet, rasism, antisemitism och antiziganism.

É Romani Glinda sätter som vanligt fokus på romernas historia, ett av de två folk Nazisterna ville utrota. Romer och judar skulle inte ha någon plats i det stortyska riket. Systematiskt utrotades de bägge grupperna.

Årets tema: Antiziganis och förnekelse.

Medverkande i programmet: Sven Milltoft, Kyrkoherde Hedvig Eleonora församling; Christer Mattson, Testkedsorden och Sgerstedtinstitutet GTB; Thomas Hammarberg FD, EU- kommissionär; Erika Aronowitsch från Forum för Levande Historia; Fred Taikon, É Romani Glinda; Rosario Ali Taikon, É Romani Glinda; Maria Taikon; É Romani Glinda; Bengt O Björklund, poet och journalist, É Romani Glinda.

Musik med solisterna Witt Michaj, Carl-Henrik Caldaras, Jonny och Sandra Ivanovic samt den finskromska kören Dzivibosko drom. Minneshögtiden avslutas traditionsenligt med kaffe och dopp.

Tid: 27 januari 2019 kl. 17.30

Observera plats: Hedvig Eleonora Kyrka

T:bana Östermalmstorg

För mer informaiton 070-712 39 91.

Vi reserverar oss för ändringar i programmet.

Svenska kyrkan
HEDVIG ELEONORA FÖRSAMLING

